

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 31 ΜΑΪΟΥ 2000
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ
ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ -
ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κώστας Βάρναλης

[Πάλι μεθυσμένος είσαι]

Πάλι μεθυσμένος είσαι, δυόμισι ώρα της νυχτός.
Κι αν τα γόνατά σου τρέμαν, εκρατιόσουνα στητός
μπρος στο κάθε τραπεζάκι. –«Γεια σου, Κωσταντή βαρβάτε!»

– Καλησπερούδια αφεντικά, πώς τα καλοπερνάτε ;

Ένας σου 'δινε ποτήρι κι άλλος σου 'δινεν ελιά.
Έτσι πέρασες γραμμή της γειτονιάς τα καπελιά.
Κι αν σε πείραζε κανένας – αχ, εκείνος ο Τριβέλας! –

έκανες πως δεν ένιωθες και πάντα εγλυκογέλας.

Χτες και σήμερα ίδια κι όμοια, χρόνια μπρος, χρόνια μετά ...
Η ύπαρξή σου σε σκοτάδια όλο πηχτότερα βουτά.
Τάχα η θέλησή σου λίγη, τάχα ο πόνος σου μεγάλος;
Αχ, πού 'σαι, νιότη, πού δειχνες, πως θα γινόμουν άλλος!

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Πώς συνδέεται το περιεχόμενο του ποιήματος με τον τίτλο της συλλογής *Σκλάβοι πολιορκημένοι*, της οποίας αποτελεί τον πρόλογο ;

Μονάδες 15

- 2.α. Να εντοπίσετε τα δύο μέρη στα οποία χωρίζεται το ποίημα και να αποδώσετε με έναν τίτλο το περιεχόμενο του καθενός.

- β. Με ποιους τρόπους εκφράζεται η αίσθηση της μονότονης επανάληψης που είναι φανερή στο ποίημα;

Μονάδες 20

- 3.α. Να εντοπίσετε χαρακτηριστικά του ύφους του Βάρναλη στο συγκεκριμένο ποίημα.

- β. «– Καλησπερούδια αφεντικά, πώς τα καλοπερνάτε ;»
«Τάχα η θέλησή σου λίγη, τάχα ο πόνος σου μεγάλος;»

Ποιος ρωτάει σε κάθε περίπτωση και ποιο το νόημα των παραπάνω ερωτήσεων;

Μονάδες 20

4. «Χτες και σήμερα ίδια κι όμοια, χρόνια μπρος, χρόνια μετά ...

Η ύπαρξή σου σε σκοτάδια όλο πηχτότερα βουτά.

Τάχα η θέλησή σου λίγη, τάχα ο πόνος σου μεγάλος;

Αχ, πού 'σαι, νιότη, πού δειχνες, πως θα γινόμουν άλλος!»

Το ποίημα, στο οποίο ανήκουν οι στίχοι, γράφτηκε το 1927. Πιστεύετε ότι οι συγκεκριμένοι στίχοι έχουν διαχρονική αξία;

Μονάδες 25

5. Να γράψετε ποια κοινά στοιχεία υπάρχουν στο ποίημα που σας δόθηκε και στο ποίημα που ακολουθεί ως προς το περιβάλλον, όπου τοποθετείται η δράση, και ως προς τον προβληματισμό που διατυπώνει ο ποιητής.

Μονάδες 20

Κ. Βάρναλης : «Οι μοιραίοι»

Μες στην υπόγεια την ταβέρνα,
μες σε καπνούς και σε βρисиές
(απάνου στρίγγλιζε η λατέρνα),
όλη η παρέα πίναμε εψές.
εψές, σαν όλα τα βραδάκια,
να πάνε κάτω τα φαρμάκια.

Σφιγγόταν ο ένας πλάι στον άλλο
και κάπου εφτυούσε καταγής
ω! πόσο βάσανο μεγάλο
το βάσανο είναι της ζωής!
Όσο κι ο νους να τυραννιέται,
άσπρη ημέρα δε θυμιέται!

Ήλιε και θάλασσα γαλάζια
και βάθος του άσωτου ουρανού
ω! της αυγής κροκάτη γάζα,
γαρούφαλα του δειλινού,
λάμπετε - σβήνετε μακριά μας
χωρίς να μπείτε στην καρδιά μας!

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 28 ΜΑΪΟΥ 2001
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Σκαρίμπας

Χορός συρτός

Κάλλιο χορευταράς νά 'μouνα πέρι¹
κόλλες πού νά κρατῶ καί μολυβάκια,
θά 'σερνα συρτό χορό, χέρι μέ χέρι,
μ'όλα μας τοῦ γιαλοῦ τά καραβάκια.

Κι ἔν' ἀψηλό τραγούδι γιά σιρόκους²
θ' ἄρχιζα, γι' ἀφροπούλια καί γιά ἕνα
γλαρό καράβι μέ πανιά καί κόντρα φλόκους³
πού θά 'ρχονταν νά μ' ἔπαιρνε καί μένα.

Μέ χωρίς⁴ Καρυωτάκη, Πολυδούρη,
μόνο νά τραγουδᾶν τριγύρω οἱ κάβοι⁵,
κι οἱ πένες μου πενιές σ' ἕνα σαντούρι⁶,
ἄσπρα πανιά σου οἱ κόλλες μου, καράβι!

Γιαλό-γιαλό νά φεύγουμε και ἄντε!
Νά λέμε ὅλο γιά μάτια, ὅλο γιά μάτια,
κι ἐκεῖ - λές κομφετί μέσ στό λεβάντε⁷ -
ὅλα μου τά γραφτά χίλια κομμάτια!

Καί, σάν χτισμένη ἐκεῖ ἀπό κιωλία,
βαθιά νά χάνεται ἡ Χαλκίδα⁸ πέρα,

μ'όλα μου άνοιγμένα τά βιβλία,
καθώς μπουλούκι γλάροι στόν άέρα...

(Έαυτούληδες, 1950)

-
1. περί παρά.
 2. σιρόκος' νοτιοανατολικός άνεμος.
 3. φλόκος' τριγωνικό ιστίο που προεξέχει από την πλώρη του καραβιού.
 4. χωρίς χωρίς.
 5. κάβος' ακρωτήριο.
 6. σαντούρι' έγχορδο παραδοσιακό μουσικό όργανο.
 7. λεβάντες' ανατολικός άνεμος.
 8. Η Χαλκίδα είναι ο τόπος όπου έζησε ο Γιάννης Σκαρίμπας.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Στο ποιητικό έργο του Γιάννη Σκαρίμπα συνυπάρχουν στοιχεία παραδοσιακής και νεωτερικής ποίησης. Να εντοπίσετε τα στοιχεία αυτά στο ποίημα που σας δόθηκε και να τα γράψετε.

Μονάδες 15

2. Το ποίημα οργανώνεται σε επιμέρους εικόνες που διατυπώνονται η καθεμιά ως ευχή. Να επισημάνετε τις εικόνες και να τους δώσετε από έναν τίτλο.

Μονάδες 20

3. Στο ποίημα διαφαίνεται μια τάση αυτοκριτικής του ποιητή. Σε ποια σημεία του ποιήματος την εντοπίζετε και πώς αυτή συνδυάζεται με τους ποιητές Καρυωτάκη και Πολυδούρη, καθώς και με τον τίτλο της συλλογής Έαυτούληδες;

Μονάδες 20

4. Στον "Χορό συρτό" του Γιάννη Σκαρίμπα κυριαρχεί μια τάση φυγής από έναν πραγματικό προς έναν ιδεατό κόσμο. Να δώσετε τα χαρακτηριστικά των δύο αυτών κόσμων με βάση τις δύο τελευταίες στροφές του ποιήματος.

Μονάδες 25

5. Να γράψετε ποια κοινά στοιχεία υπάρχουν ανάμεσα στο ποίημα που σας δόθηκε και στο ποίημα που ακολουθεί, ως προς τη βασική ιδέα τους.

Η. Βουτιερίδης

Ποίηση

Γεμάτο το γραφείο χαρτιά, βιβλία·
στης σκέψης το βασίλειο τριγυρίζω·
θαρρώ με πνεύματα έξοχα ότι αρχίζω
σπουδαία και σοβαρή συνομιλία.

Κι η Μούσα πάλι μου ζητάει φιλία·
συχνά το χέρι στα μαλλιά βυθίζω·
μαύρες σειρές τ' άσπρο χαρτί γεμίζω...
Ιδέες και μέτρα αρχίζουν συναυλία...

Έξω ήλιος λάμπει· η φύση όλη γελάει·
παντού χαρά θεού· τραγούδι μοιάζει
ο κάθε κρότος, που η ζωή σκορπάει.

Πάμε, γλυκιά γυναίκα μου, να ιδούμε
ολάκερο το θαύμα, που μας κράζει,
και της ζωής την ποίηση να χαρούμε.

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ
(για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα ερωτήματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης : Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης : Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ΄ ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 5 ΙΟΥΝΙΟΥ 2002
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ**

Α΄. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κική Δημουλά:

Τά Πάθη τῆς Βροχῆς

Ἐν μέσῳ λογισμῶν καί παραλογισμῶν
ἄρχισε κι ἡ βροχή νά λιώνει τά μεσάνυχτα
μ' αὐτόν τόν νικημένο πάντα ἦχο
σί, σί, σί.

- 5 Ἦχος συρτός, συλλογιστός, συνέρημος,
ἦχος κανονικός κανονικῆς βροχῆς.
Ὅμως ὁ παραλογισμός
ἄλλη γραφή κι ἄλλην ἀνάγνωση
μοῦ 'μαθε γιά τούς ἦχους.
- 10 Κι ὅλη τή νύχτα ἀκούω καί διαβάζω τή βροχή,
σίγμα πλάι σέ γιώτα, γιώτα κοντά στό σίγμα,
κρυστάλλινα ψηφία πού τσουγκρίζουν
καί μουρμουρίζουν ἓνα ἐσύ, ἐσύ, ἐσύ.
Κάθε σταγόνα κι ἓνα ἐσύ,
- 15 ὅλη τή νύχτα
ὁ ἴδιος παρεξηγημένος ἦχος,
ἀξημέρωτος ἦχος,
ἀξημέρωτη ἀνάγκη ἐσύ,
βραδύγλωσση βροχή,
- 20 σάν πρόθεση ναυαγισμένη
κάτι μακρú νά διηγηθεῖ
καί λέει μόνο ἐσύ, ἐσύ,
νοσταλγία δισύλλαβη,
ἔνταση μονολεκτική,

τό ένα έσύ σά μνήμη,
25 τό άλλο σάν μομφή
καί σάν μοιρολατρία,
τόση βροχή γιά μιά άπουσία,
τόση άγρύπνια γιά μιά λέξη,
30 πολύ μέ ζάλισε άπόψε ή βροχή
μ' αύτή της τή μεροληψία
όλο έσύ, έσύ, έσύ,
σάν όλα τ' άλλα νά 'ναι άμελητέα
καί μόνο έσύ, έσύ.

(Τό λίγο του κόσμου, 1971)

Β΄. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. "Η ποίηση της Δημουλά ανθεί πάνω στο άνυδρο έδαφος της στέρσης, της απώλειας, της συναισθηματικής ματαίωσης, πάνω στο έδαφος της απουσίας του αγαπημένου προσώπου".

Οι παραπάνω άπόψεις έχουν διατυπωθεί για την ποίηση της Κικής Δημουλά. Ποια στοιχεία του συγκεκριμένου ποιήματος επιβεβαιώνουν αυτές τις άπόψεις;

Μονάδες 15

2. Να εντοπίσετε τις ενότητες του ποιήματος και να επισημάνετε τον τρόπο μετάβασης από τη μια ενότητα στην άλλη.

Μονάδες 20

3. Να βρείτε και να γράψετε στο τετράδιο σας τέσσερα σχήματα λόγου που χρησιμοποιεί η ποιήτρια στο παραπάνω ποίημα και να αναφερθείτε στη λειτουργία τους.

Μονάδες 20

4. Να αναπτύξετε σε δυο παραγράφους το περιεχόμενο των στίχων 28-34 ("τόση βροχή έσύ, έσύ").

Μονάδες 25

5. Τόσο στο ποίημα της Κικής Δημουλά, όσο και στο παρακάτω ποίημα του Λ. Πορφύρα, κυριαρχεί η απουσία του αγαπημένου προσώπου. Με ποιον τρόπο την εκφράζει ο κάθε δημιουργός;

Μονάδες 20

Λ. Πορφύρας:

Lacrimae Rerum

Άμοιρη! Το σπιτάκι μας εστοίχειωσεν
από την ομορφιά σου τη θλιμμένη.
στους τοίχους, στον καθρέφτη, στα εικονίσματα,
από την ομορφιά σου κάτι μένει.
Κάτι σα μόσκου μυρωδιά, κι απλώνεται
και το φτωχό σπιτάκι πλημμυρίζει,
κάτι σα φάντασμα, θολό κι ανέγγιχτο,
κι όπου περνά σιγά το κάθε αγγίζει.
Όξω, βαρύ, μονότονο ψιχάλισμα
δέρνει τη στέγη μας. και τότε αντάμα
τα πράγματα, που αγιάσανε τα χέρια σου,
αρχίζουν ένα κλάμα... κι ένα κλάμα...
Κι απ' τη γωνιά, ο καλός της Λήθης σύντροφος,
τ' αγαπημένο μας παλιό ρολόι,
τραγουδιστής του χρόνου, κι αυτός κλαίοντας,
ρυθμίζει αργά, φριχτά το μοιρολόι...

* Lacrimae Rerum = τα δάκρυα των πραγμάτων

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2003
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ, *Ιστορία ενός αιχμαλώτου (απόσπασμα)*

Είκοσι μέρες δουλέψαμε σ' αυτό τό μέρος. Κι απ' τήν πρώτη μέρα πού πήγαμε, βάλαμε μέ τό νοῦ μας νά λιποταχτήσουμε, κι ἄρχισαμε στά κρυφά νά κρατοῦμε ψωμί, κι ὅ,τι ἄλλο βαστοῦσε ἀπ' τό φαγί μας, γιά τό δρόμο.

Τέλος ὄρισαμε τή μέρα. Παρασκευή μεσάνυχτα νά ξεκινήσουμε. Κι ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα, ξύπνησα τό σύντροφό μου, κι ἕνας μέ τόν ἄλλο ξυπνήσαμε ὅλοι. Μά οἱ ἄλλοι μετάνιωσαν. Ἐμεῖς τούς εἶπαμε: τ' ἀποφασίσαμε πιά, θά φύγουμε. Καί φύγαμε.

Σάν περπατήξαμε καμιά ὥρα δρόμο, ἔξω ἀπ' τό χωριό, μπροστά μας βρήκαμε ἕναν γκρεμό, ρέμα. Τό βουητό του δέν ἀκουγότανε, ἀπ' τό πολύ βάθος πού εἶχε. Ἐκεῖ σταματήσαμε.

Πλάγι μας ἦταν ἕνα χωριό. Τά σκυλιά του μᾶς μυρίστηκαν κι ἄρχισαν νά γαβγίζουν.

– Θά φανερωθούμε, λέγω στό σύντροφό μου, πρέπει νά τό περάσουμε ἀπόψε.

– Ναί, μοῦ λέει.

Καί σουρτά¹, πιαστοί στίς πέτρες, κατεβαίνουμε. Μά δέν μπορέσαμε. Στό μισοκατήφορο, σταματήσαμε σέ μιά βραχοσπηλιά. Ἐκεῖ ξημερωθήκαμε.

Ἄμα πῆρε ἡ μέρα, ἀπάνω ἀπό τόν γκρεμό ἀκούσαμε φωνές. Μᾶς εἶχαν πάρει στό κατόπι μικροί μεγάλοι καί μᾶς κυνηγούσανε μέ τά σκυλιά τους.

¹ σουρτά: σερνάμενοι

Οἱ φωνές ἀπό ὄρα μάκρυναν. Ἐμεῖς καθίσαμε ἀκόμα λίγο, κρυμμένοι, κι ὕστερα πήραμε πάλι τόν γκρεμοκατήφορο.

Μεσημέρι κοντά ἔδειχνε μέ τόν ἥλιο, πού φθάσαμε ὡς κάτω στό γούπατο².

«Βάι, βάι»³ εἶπαμε σάν εἶδαμε τό ἄλλο μέρος, πού θ' ἀνεβαίναμε. Περπατήσαμε γιά λίγο, ὀρθοί, δίπλα στό νερό πού κύλαγε χοχλαστό⁴, καί μπήκαμε μέσα γλιστροπατώντας ἀπάνω στά τρόχαλα⁵. Τό νερό μᾶς ἔφθασε ὡς τό γόνα.

Ὅπως προχωρούσαμε, ἀκούσαμε κοντά μας κροτοχαρχάλεμα⁶. Τρομάξαμε· σμίξαμε κοντά κοντά τά κορμιά μας καί βλέπαμε. Ἀπό πάνω, χαμηλά, περνοῦσαν κοράκια, κάνοντας κύκλους. Σκύψαμε κι ἤπιαμε νερό, δίχως νά διψοῦμε. Ὑστερα βγήκαμε ἀπ' τό ποτάμι στάζοντας καί πήραμε τό ἀνηφόρι.

Ὁ ἥλιος ἔπεφτε ὅταν ἀναριχήκαμε, πιάνοντας τίς χορτόριζες. Μέ πολύν κόπο ἀνεβήκαμε. Μᾶς εἶχε πάρει τό βράδυ.

Σά βγήκαμε στό ἴσιωμα, κοιτάξαμε γύρω. Μπροστά μας, λίγο μακριά, φάνηκαν καλύβες γιουρούκιες⁷. Τά σκυλιά γάβγιζαν. Οἱ τσομπάνηδες φώναξαν ἀναμεταξύ τους:

– Τά σκυλιά ἀλυχτοῦν⁸, ἄνθρωποι εἶναι. Καί ντουφέκισαν στόν ἀέρα.

Ἐμεῖς λοξέψαμε στόν γκρεμό καί περπατούσαμε σκυφτοί ἄκρια ἄκρια, ὥσπου πέσαμε σ' ἓνα ἐρειπωμένο χωριό. [...]

Κοντά ξημερώματα, πέσαμε στά λιβάδια τοῦ Μπόζ - Ντάγ, ὅπου ἔβοσκαν γίδια· τά φύλαγε γυναίκα. Βιαστήκαμε νά τά περάσουμε, δέν προφτάσαμε. Μᾶς ἔξωσε τό κοπάδι. Ἡ γυναίκα σκυφτή ἔπλεκε· δέ μᾶς πρόσεξε, περάσαμε.

Τήν τέταρτη μέρα πέσαμε στό Ὀντεμίζ⁹. Ὅπως πηγαίναμε, ἀπαντήσαμε ἓνα μύλο.

² γούπατο: εδαφική περιοχή που βρίσκεται χαμηλότερα από τα γύρω μέρη

³ βάι, βάι: αχ, αχ!

⁴ χοχλαστό: κοχλαστό, αναταραγμένο

⁵ τρόχαλα: μεγάλες πέτρες

⁶ κροτοχαρχάλεμα: θόρυβος από τις πατημασιές πάνω στις πέτρες

⁷ γιουρούκιες: Τούρκοι ορεινοί, συνήθως ξυλοκόποι

⁸ αλυχτούν: γαβγίζουν

– Έ, σύντροφε, τοῦ λέω, ποῦ θά πάει αὐτό, ὅλο δρόμο, δρόμο; Καί τοῦ ἴδειξά τό μύλο, μέ νόημα.

– Τί, νά τόν σπάσουμε; μοῦ λέει.

– Ναί, εἶπαμε κι οἱ δυό καί πάλι μετανιώσαμε.

Ἀπό κεῖ βγήκαμε σέ δημόσιο δρόμο. Τραβηχτήκαμε στό δάσος νά κρυφτοῦμε. Κοντά μεσημέρι, εἶδαμε ἕναν κυνηγό στήν ἀπέναντι ράχη. Τό σκυλί του γάβγιζε· φοβηθήκαμε.

Μπουσουλώντας, πήγαμε ὡς δέκα μέτρα καί λουφάξαμε πίσω ἀπό ἕνα κορμόδεντρο, παραμονεύοντας τόν κυνηγό πότε θά φύγει. Βαρεθήκαμε. Ἐμεινε ὡς ἀργά τό βράδυ. Κάναμε τότε τό σταυρό μας καί δρόμο.

Πρῖν ξημερώσει, εἶχαμε φτάσει ἔξω ἀπό τήν πολιτεία Μπανός. Ὡς τό Βαϊντίρι κοντά ἔφταναν τά λιόδεντρά της. Ἀπ' τήν πείνα μας, τρώγαμε τίς ἄγουρες ἐλιές καί μᾶς πίκρισε τό στόμα.

Ἄμα μερώσαμε λίγο τήν πείνα μας, σταθήκαμε καί βλέπαμε τήν πολιτεία. Ἀντίκρου μας περνοῦσε τό τραῖνο. Πῆγε, ἦρθε, δυό τρεῖς φορές. Ὁ κόσμος πού ἔβγαινε σκορποῦσε στούς δρόμους· δέν μπορούσαμε νά περάσουμε. Σουρούπωσε κι οἱ δρόμοι ἀκόμα ἦταν γεμάτοι κόσμο. Φύγαμε ἀργά, νύχτα.

Ἀπ' τό Βαϊντίρι περάσαμε γρήγορα καί πέσαμε στό ποτάμι τό Μαϊάντρο¹⁰. Τό νερό μᾶς ἦρθε ὡς τή μέση. Τό περάσαμε.

Βγαίνοντας, μπροστά μας φάνηκαν πρόβατα. Δέν μπορούσαμε νά κάνουμε πίσω, πέσαμε μέσ στό κοπάδι. Τά σκυλιά μᾶς μούνταραν¹¹ κι ἐμεῖς τά διώχναμε μέ τά ξύλα π' ἀκουμπούσαμε. Αὐτά, τίποτα· τά μαυλίσαμε¹² καί σκυφτοί, σιγά σιγά, τραβηχτήκαμε.

Σά μακρύνουμε πολύ απ' τό κοπάδι, καθίσαμε. Δέν μπορούσαμε οὔτ' ἕνα βῆμα νά κάνουμε. Κι ἕνα μικρό παιδάκι μᾶς ἔπιανε.

Τέλος φτάσαμε ἔξω ἀπ' τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι ἀπό κεῖ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού

⁹ Οντεμῖς: ἡ ἀρχαία ἐλληνική πόλη Οδεμήσιον

¹⁰ Μαϊάντ(δ)ρος: ποταμός της Μ. Ασίας κοντά στην ἀρχαία Μίλητο

¹¹ μούνταρω: κινούμαι ἀπειλητικά, ορμώ

¹² μαυλίζω: ξεγελώ διάφορα ζῶα με ἀπομίμηση της φωνῆς τους

ήμασταν εκεί. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πώς γλυτώσαμε από φυγόστρατοι και γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά ἔναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιὰ νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρῶτα ὀρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν' ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά¹³, ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἂν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολειό, πού τό ἔχαν γεμάτο ἔπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Τό πρωί π' ἀνταμώσαμε, μᾶς πήραν τά κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πώς κάτι θά βρῖσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ' τοὺς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στοὺς συκομπαξέδες.

Ὅστερα ἀπό μιά βροχή τά σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὠριμάζουν τά κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπό μπορούσαμε καί τόν βάλαμε στή σπηλιά μας.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η *Ἱστορία* ἑνὸς αἰχμαλώτου κλείνει με τὴ φράση: «**Σάν τέλειωσε νά μοῦ διηγεῖται, τοῦ εἶπα: Βάλε τήν ὑπογραφή σου. Κι ἐκεῖνος ἔγραψε:**

Νικόλας Κοζάκογλου»

α. Ποια εἶναι ἡ σχέση τοῦ προσώπου που «υπέγραψε» με τὸν ἀφηγητὴ τῆς ἱστορίας, με τὸν κεντρικὸ ἥρωα καὶ με τὸ συγγραφέα;

β. Ποιος υπήρξε ὁ ρόλος τοῦ συγγραφέα σὴν τελικὴ διαμόρφωση τοῦ συγκεκριμένου ἔργου;

Μονάδες 15

¹³ μαχαλάς: γειτονιά, συνοικία

2. Χαρακτηριστικό της αφήγησης στην *Ιστορία ενός αϊχμαλώτου* είναι ο **λαϊκός λόγος**. Να αναφέρετε τέσσερα (4) βασικά γνωρίσματά του και να γράψετε ένα παράδειγμα για το καθένα μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

3. Στην εισαγωγή του σχολικού βιβλίου υπάρχει η παρατήρηση: «... η αφήγηση πολλές φορές επιταχύνεται και αρκετά συμβάντα παραλείπονται, όταν δεν θεωρούνται αναγκαία για τη γενικότερη οικονομία».

α. Να εντοπίσετε στο απόσπασμα από την *Ιστορία ενός αϊχμαλώτου* δύο χωρία, με τα οποία επαληθεύεται η παραπάνω άποψη.

β. Ποια χαρακτηριστικά αποκτά η αφήγηση με τη συγκεκριμένη αφηγηματική τεχνική;

Μονάδες 20

4. «Τέλος φτάσαμε έξω απ' τό χωριό μας. Μπήκαμε στό δάσος, κι από κεϊ τό βλέπαμε στήν κορφή, ὅπως τό ξέραμε. Καμιά πενηνταριά φῶτα ἔκαιγαν. Τά σκυλιά ἀλυχτοῦσαν. Ἦταν ὅπως τότες, πού ἤμασταν ἐκεῖ. Κλάψαμε. Μᾶς φάνηκε πῶς γλυτώσαμε ἀπό φυγόστρατοι καί γυρίζαμε στά σπίτια μας νά ἡσυχάσουμε.

– Πᾶμε, μοῦ λέει ὁ σύντροφός μου, ἴσως ἀκόμα νά 'ναι οἱ δικοί μας, πᾶμε νά δοῦμε γιά νά πιστέψουμε.

Καί ξεκινήσαμε χωριστά, ἀφοῦ πρώτα ὀρίσαμε τήν ἄλλη μέρα ν' ἀνταμώσουμε στή σπηλιά. Αὐτός τράβηξε σέ ἄλλο μαχαλά, ἐγώ σέ ἄλλον. Ὅπου κι ἄν πήγαμε, ὅλα ρημαγμένα. Τά σπίτια ἀνοιχτά, ἄδεια, οἱ πόρτες σπασμένες μέ τά τσεκούρια. Μονάχα στήν ἀγορά ἔμεναν ἀκόμα λίγοι Τοῦρκοι καί στήν ἀστυνομία ὁ σκοπός. Στό σκολεϊό, πού τό 'χαν γεμάτο ἐπιπλα καί ροῦχα, ἀπό μέσα ἀκουγόταν κουβέντα. Ἀποτραβήχτηκα καί γύριζα ὅλη τή νύχτα, μέ τό φόβο μου συντροφιά.

Τό πρωί π' ανταμώσαμε, μᾶς πῆραν τὰ κλάματα. Ἐμεῖς λογαριάζαμε πὼς κάτι θά βρῖσκαμε στό χωριό, ἀφημένο ἀπ' τοὺς δικούς μας. Μά δέ βρήκαμε τίποτα καί στήν ἀπελπισιά μας, ριχτήκαμε στοὺς συκομπαξέδες.

Ἔστερα ἀπό μιά βροχή τὰ σύκα χάλασαν, μά εἶχαν ἀρχίσει νά ὠριμάζουν τὰ κάστανα κι οἱ ἐλιές. Μαζέψαμε ὅσο καρπὸ μπορούσαμε καί τὸν βάλαμε στή σπηλιά μας.»

Να σχολιάσετε τις συναισθηματικές αντιδράσεις και τις ενέργειες των προσώπων, όπως αυτές παρουσιάζονται στο παραπάνω απόσπασμα.

Μονάδες 25

5. Σε ποιες σκέψεις σάς οδηγούν σχετικά με τον πόλεμο και την ειρήνη το απόσπασμα από την *Ιστορία ενός αἰχμαλώτου* του Στρατή Δούκα και η περιγραφή της Σμύρνης στο απόσπασμα που ακολουθεί;

Διδώ Σωτηρίου, *Ματωμένα Χώματα*

Μόλις πάτησα τό ποδάρι μου στή Σμύρνη, στάθηκα νά πάρω ἀνάσα. Σταυροκοπήθηκα, μ' ἔπιασε μιά ξαφνική χαρά. Πάντα ἐδῶ στή Σμύρνη ἔβρισκε σιγουριά κι ἀποκούμπι ἢ ρωμιοσύνη. Οἱ Τούρκοι τή λέγανε "Γκιαοῦρ Ισμίρ" κι ἦτανε πραγματικά ἢ Ἄπιστη γι' αὐτούς· γιὰ μᾶς ὅμως ἦτανε ἢ χαρούμενη καί φιλόξενη πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνισμοῦ. Μοσχοβολοῦσε γιασεμί καί λαχταροῦσε γιὰ λευτεριά. Μόνο νά σεριανᾶς στό Καί, στά μπουλβάρια¹⁴, [...] νά νταραβερίζεσαι¹⁵ στά μπεξεστένια¹⁶, νά πίνεις ρακί στό Κόρσο, νά βλέπεις παντοῦ κέφι, χαρά, σοῦ μαλάκωνε ἢ καρδιά, γέμιζε φῶς, πόθους, θάρρητα. Νά ζήσω, ἔλεγες, νά ζήσω, νά δουλέψω ἀπεξαρχῆς, νά φτιάσω τοῦτο καί τ' ἄλλο, νά χαρῶ, νά ἀγαπήσω, νά χτίσω.

Τώρα τί 'τανε αὐτό π' ἀντίκριζα; Μιά νεκρή πολιτεία. Τά μαγαζιά καί τὰ κέντρα κλειδωμένα μέ διπλό λουκέτο. Τά σπίτια βουβά, σάν ἀκατοίκητα. Γέλιο δέν ἄκουγες, παιδί δέν ἔβλεπες νά παίζει στόν δρόμο. Καραβάνια θλιβερά σερνόντανε στά σοκάκια σάν μιά σειρά κάμπιες. Κορμιά κυρτωμένα, πρόσωπα χολιασμένα, χαλκοπράσινα, χεῖλη ξερά, ἀσπρισμένα. Ἦτανε οἱ πρόσφυγες πού

¹⁴ μπουλβάρια: λεωφόροι

¹⁵ νταραβερίζεσαι: αναπτύσσεις διάφορες σχέσεις

¹⁶ μπεξεστένια: αγορές.

φτάνανε απ' τό έσωτερικό. Σέρνανε μαζί τους μπόγους, τσομπλέκια¹⁷, μπαούλα, κονίσματα, φορεΐα μ' άρρωστους, κασίκες, κότες, σκύλους. Οί έκκλησιές, οί στρατώνες, τά σκολειά, οί άποθήκες, οί φάμπρικες, όλα γέμισαν πρόσφυγες: βελόνι νά 'ριχνες δέ θά 'πεφτε.

Μονάδες 20

¹⁷ τσομπλέκια: μικροαντικείμενα

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε καμιά άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα ερωτήματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 4 ΙΟΥΝΙΟΥ 2004
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΞΙ (6)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γεώργιος Βιζυηνός, *Τό ἀμάρτημα τῆς μητρὸς μου* (ἀπόσπασμα)

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἡ μήτηρ μας ἤρχισε νὰ ἐπιδαψιλεύῃ¹ εἰς τὴν θετὴν μας ἀδελφὴν τόσας περιποιήσεις, ὅσων ἴσως δὲν ἠξιώθημεν ἡμεῖς εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς καὶ εἰς καιροὺς πολὺ εὐτυχεστέρους. Ἐνῶ δέ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐγὼ μὲν ἐπλανώμην νοσταλγῶν ἐν τῇ ξένη, οἱ δέ ἄλλοι μου ἀδελφοὶ ἐταλαιπωροῦντο κακοκοιμώμενοι εἰς τὰ ἐργαστήρια τῶν "μαστόρων", τό ξένον κοράσιον ἐβασίλευεν εἰς τὸν οἶκον μας, ὡς ἐάν ἦτον ἐδικὸς του.

Οἱ μικροὶ τῶν ἀδελφῶν μου μισθοὶ θὰ ἐξήρκουν πρὸς ἀνακούφισιν τῆς μητρὸς, ἐφ' ᾧ καὶ τῇ ἐδίδοντο. Ἄλλ' ἐκείνη, ἀντὶ νὰ τοὺς δαπανᾷ πρὸς ἀνάπαυσίν τῆς, ἐπροίκιζε δι' αὐτῶν τὴν θετὴν τῆς θυγατέρα καὶ ἐξηκολούθει ἐργαζομένη πρὸς διατροφήν τῆς. Ἐγὼ ἔλειπον μακρὰν, πολὺ μακρὰν, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἠγνόουν τί συνέβαιναν εἰς τὸν οἶκόν μας. Πρὶν δέ κατορθώσω νὰ ἐπιστρέψω, τό ξένον κοράσιον ἠϋξήθη, ἀνετρόφη, ἐπροίκίσθη καὶ ὑπανδρεύθη, ὡς ἐάν ἦτον ἀληθῶς μέλος τῆς οἰκογενείας μας.

Ὁ γάμος αὐτῆς, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς "χαρὰ" τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπὸ τό πρόσθετον φορτίον. Καὶ εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δὲν ἠσθάνθη πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὴν τινα στοργήν, ἐπὶ τέλους ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τὴν γυναῖκα, ἣτις περιεποιήθη τὴν ζωὴν αὐτῆς μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν.

Εἶχον λόγους λοιπὸν οἱ ἀδελφοὶ μου νὰ εἶναι εὐχαριστημένοι καὶ εἶχον λόγους νὰ πιστεύσουν, ὅτι καὶ ἡ μήτηρ ἀρκετὰ ἐδιδάχθη ἐκ τοῦ παθήματος ἐκεῖνου.

Ἄλλ' ὅποια ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξις των, ὅταν, ὀλίγας μετὰ τοὺς γάμους ἡμέρας, τὴν εἶδον νὰ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν, σφίγγουσα τρυφερῶς εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς ἐν δεύτερον κοράσιον, ταύτην τὴν φορὰν ἐν σπαργάνοις!

- Τό κακότυχο! ἀνεφώνει ἡ μήτηρ μου, κύπτουσα συμπαθητικῶς ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ νηπίου, δὲν τό ἔφθανε πῶς ἐγεννήθη κοιλιάρφانو, μόν' ἀπέθανε καὶ ἡ μάνα του καὶ τό ἄφηκε μέσ' στή στράτα! Καί, εὐχαριστημένη τρόπον

¹ ἐπιδαψιλεύω· παρέχω με ἀφθονία.

τινά ἐκ τῆς ἀτυχοῦς ταύτης συμπτώσεως, ἐπεδείκνυε τό λάφυρόν της θριαμβευτικῶς πρὸς τοὺς ἐνεοῦς² ἐκ τῆς ἐκπλήξεως ἀδελφούς μου.

Τό υἱκόν σέβας ἦτο πολύ, καί ἡ αὐθεντεία³ τῆς μητρός μεγάλη, ἀλλ' οἱ πτωχοὶ ἀδελφοὶ μου ἦσαν τόσον ἀπογοητευμένοι, ὥστε δέν ἐδίστασαν νά ὑποδείξουν εὐσχήμω⁴ πως εἰς τήν μητέρα των, ὅτι καλόν θά ἦτο νά παραιτηθῆ τοῦ σκοποῦ της. Ἀλλά τήν εὖρον ἀμετάπειστον. Τότε ἐδήλωσαν φανερά τήν δυσαρέσκειάν των καί τῇ ἠρνήθησαν τήν διαχείρισιν τοῦ βαλαντίου⁵ των. Ὅλα εἰς μάτην.

- Μή μοῦ φέρετε τίποτε, ἔλεγεν ἡ μήτηρ μου, ἐγὼ δουλεύω καί τό θρέφω, σάν πῶς ἔθρεψα καί σᾶς. Καί ὅταν ἔλθῃ ὁ Γιωργῆς μου ἀπ' τῆ ξενιτεία, θά τό προκίσῃ καί θά τό πανδρέψῃ. Ἄμ' τί θαρρεῖτε! Ἐμένα τό παιδί μου μέ τό ὑποσχέθηκε. - Ἐγώ, μάνα, θά σέ θρέψω καί σένα καί το ψυχοπαῖδί σου. - Ναί! ἔτσι μέ τό εἶπε, πού νᾶχη τήν εὐχή μου!

Ὁ Γιωργῆς ἤμην ἐγώ. Καί τήν ὑπόσχεσιν ταύτην τήν εἶχον δώσει ἀληθῶς, ἀλλά πολύ προτύτερα.

Ἦτο καθ' ἣν ἐποχήν ἡ μήτηρ μας εἰργάζετο διά νά θρέψῃ τήν πρώτην μας θετήν ἀδελφήν καθὼς καί ἡμᾶς. Ἐγὼ τήν συνώδευον κατά τάς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, παίζων παρ' αὐτῇ, ἐνῶ ἐκείνη ἔσκαπτεν ἢ ἐξεβοτάνιζεν. Μίαν ἡμέραν διακόψαντες τήν ἐργασίαν ἐπεστρέφομεν ἀπό τοὺς ἀγροὺς φεύγοντες τόν ἀφόρητον καύσωνα, ὑφ' οὗ ὀλίγον ἔλειψε νά λιποθυμήσῃ ἡ μήτηρ μου. Καθ' ὁδόν κατελήφθημεν ὑπό ραγδαιοτάτης βροχῆς, ἐξ ἐκείνων, αἵτινες συμβαίνουσι παρ' ἡμῖν συνήθως, μετά προηγηθεῖσαν ὑπερβολικὴν ζέστην ἢ λαύραν, καθὼς τήν ὀνομάζουν οἱ συντοπιταί μου. Δέν ἤμεθα πλέον πολύ μακρὰν τοῦ χωρίου, ἀλλ' ἔπρεπε νά διαβῶμεν ἓνα χεῖμαρρον, ὅστις πλημμυρήσας ἐκατέβαινεν ὀρμητικώτατος. Ἡ μήτηρ μου ἠθέλησε νά μέ σηκώσῃ εἰς τόν ὦμόν της. Ἀλλ' ἐγὼ ἀπεποιήθην⁶.

- Εἶσαι ἀδύνατη ἀπό τῆ λιποθυμία, τῇ εἶπον. Θά μέ ρίψῃς μέσ' στόν ποταμό.

Καί ἐσήκωσα τά φορέματά μου καί εἰσῆλθον δρομαῖος⁷ εἰς τό ρεῦμα, πρὶν ἐκείνη προφθάσῃ νά μέ κρατήσῃ. Εἶχον ἐμπιστευθῆ εἰς τάς δυνάμεις μου πλέον ἢ ὅ,τι ἔπρεπε. Διότι πρὶν σκεφθῶ νά ὑποχωρήσω, οἱ πόδες μου ἔχασαν τό στήριγμά των, καί, ἀνατραπεῖς παρεσύρθην ὑπό τοῦ χειμάρρου ὡς κέλυφος καρούου.

Μία σπαρακτικὴ κραυγὴ φρίκης εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐνθυμοῦμαι ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα. Ἦτον ἡ φωνὴ τῆς μητρός μου, ἣτις ἐρρίφθη εἰς τὰ ρεύματα γιά νά μέ σώσῃ.

² ἐνεός· ἐμβρόντητος, ἄναυδος.

³ αὐθεντεία· ἡ ἐξουσιαστικὴ δύναμη.

⁴ εὐσχήμος· ὁ επιφανειακά δικαιολογημένος.

⁵ βαλάντιο· χρηματοφυλάκιο, πουγγί.

⁶ ἀποποιούμαι· ἀρνούμαι κάτι προσφερόμενο ἢ ζητούμενο.

⁷ δρομαῖος· τρεχάτος, ταχύς, γρήγορος.

Πώς δέν ἔγινα αἰτία να πνιγῆ καί ἐκείνη μετ' ἐμοῦ, εἶναι θαῦμα. Διότι ὁ χεῖμαρρος ἐκείνος ἔχει κακὴν φήμην παρ' ἡμῖν. Καί ὅταν λέγουν περὶ τινος "τόν ἐπῆρε τό ποτάμι", ἐννοοῦν ὅτι ἐπνίγη εἰς αὐτόν τοῦτον τόν χεῖμαρρον.

Καί ὅμως ἡ μήτηρ μου λιγόθυμος καθὼς ἦτο, κατάκοπος, βεβαρυμένη ἀπὸ ἐπαρχιακά φορέματα, ἱκανά νά πνίξουν καί τόν δεξιότερον κολυμβητήν, δέν ἐδίστασε νά ἐκθέσῃ τὴν ζωὴν αὐτῆς εἰς κίνδυνον. Ἐπρόκειτο νά μέ σώσῃ, καί ἄς ἦμην ἐκεῖνό της τό τέκνον, τό ὁποῖον προσέφερε ἄλλοτε εἰς τόν Θεόν ὡς ἀντάλλαγμα ἀντί τῆς θυγατρὸς της.

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τόν οἶκον καί μέ ἀπέθεσε χαμαί ἀπὸ τόν ὄμῳν της, ἦμην ἀκόμη παραζαλισμένος. Διὰ τοῦτο, ἀντί νά αἰτιαθῶ τὴν ἀπρονοησίαν μου διὰ τό συμβάν, ἀπέδωκα αὐτό εἰς τὰς ἐργασίας τῆς μητρὸς μου.

- Μὴ δουλεύεις πιά, μάνα, τῆ εἶπον, ἐνῶ ἐκείνη μ' ἐνέδυε στεγνά φορέματα.

- Ἄμ' ποιὸς θά μᾶς θρέφῃ, παιδί μου, σάν δέν δουλεύω ἐγώ; - Ἡρώτησεν ἐκείνη στενάξασα.

- Ἐγώ, μάνα! ἐγώ! - τῆ ἀπήντησα τότε μετὰ παιδικοῦ στόμφου.

- Καί τό ψυχοπαίδι μας;

- Κ' ἐκεῖνο ἐγώ!

Ἡ μήτηρ ἐμειδίασεν ἀκουσίως, διὰ τὴν ἐπιβλητικὴν στάσιν, ἣν ἔλαβον προφέρων τὴν διαβεβαίωσιν ταύτην. Ἐπειτα διέκοψε τὴν ὁμιλίαν ἐπειποῦσα·

- Ἄμ' θρέψε δά πρῶτα τόν ἑαυτό σου καί ὕστερα βλέπουμε.

Δέν παρῆλθε πολὺς καιρὸς καί ἀπηρχόμην εἰς τὰ ξένα.

Ἡ μήτηρ βεβαίως οὐδ' ἐσημείωσε κἄν τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην. Ἐγώ ὅμως ἐνθυμούμην πάντοτε, ὅτι ἡ αὐταπάρνησίς της μοί ἐχάρισε διὰ δευτέραν φορὰν τὴν ζωὴν, τὴν ὁποῖαν τῆ ὄφειλον. Διὰ τοῦτο εἶχον τὴν ὑπόσχεσιν ἐκείνην ἐπὶ τῆς καρδίας μου, καί ὅσον ἐμεγάλωνα, τόσῳ σπουδαιότερον ἐνόμιζα τόν ἑαυτόν μου ὑποχρεωμένον πρὸς ἐκπλήρωσίν της.

- Μὴ κλαίγῃς μητέρα, τῆ εἶπον ἀναχωρῶν. Ἐγώ πηγαίνω πιά νά κάμω παράδες. Ἐννοια σου! Ἀπὸ τώρα καί νά πάγῃ θά σέ θρέφω καί σένα καί το παραπαίδι σου. Ἀλλά, ἀκούεις; Δέν θέλω πιά νά δουλεύῃς!

Δέν ἤξευρον ἀκόμη ὅτι δεκαετὲς παιδίον ὄχι τὴν μητέρα, ἀλλ' οὐδέ τόν ἑαυτόν του δέν δύναται νά θρέψῃ. Καί δεν ἐφανταζόμην, ὅποια φοβεραὶ περιπέτειαι μέ περιέμενον καί πόσας πικρίας ἔμελλον ἀκόμη νά ποτίσω τὴν μητέρα μου διὰ τῆς ξενιτείας ἐκείνης, δι' ἧς ἤλπιζον νά τὴν ἀνακουφίσω.

Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὄχι μόνον βοήθειαν, ἀλλ' οὐδέ μίαν ἐπιστολὴν κατώρθωσα νά τῆ στείλω. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη παρεμόνευεν εἰς τοὺς δρόμους, ἐρωτῶσα τοὺς διαβάτας μή μέ εἶδον πουθενά.

Πότε τῆ ἔλεγον, ὅτι ἐδυστύχησα ἐν Κωνσταντινουπόλει καί ἐτούρκευσα.

- Νά φᾶνε τῆ γλῶσσά τους πού τῶβγαλαν! - ἀπεκρίνετο ἡ μήτηρ μου. Αὐτὸς πού λένε, δέν μπορεῖ νά ἦτον τό παιδί μου! - Ἀλλά μετ' ὀλίγον ἐκλείετο περίτρομος εἰς τό εἰκονοστάσιόν μας, καί προσηύχετο δακρυροοῦσα πρὸς τόν Θεόν, διὰ νά μέ φωτίσῃ νά ἐπανέλθω εἰς τὴν πίστην τῶν πατέρων μου.

Πότε τῆ ἔλεγον, ὅτι ἐναυάγησα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Κύπρου, καὶ ἐπαιτῶ ρακένδυτος εἰς τοὺς δρόμους.

- Φωτιά νά τοὺς κάψη, ἀπεκρίνετο ἐκείνη. Τό λέν ἀπό τή ζούλια τους. Τό παιδί μου θενάκανε κατάστασι⁸ καί πά' στὸν Ἅγιο Τάφο.

Ἄλλὰ μετ' ὀλίγον ἐξήρχετο εἰς τοὺς δρόμους, ἐξετάζουσα τοὺς διαβατικούς ἐπαίτας, καί μετέβαινεν ὅπου ἠκούετο κανεῖς "καραβοτσακισμένος" μέ τὴν θλιβεράν ἐλπίδα ν' ἀνακαλύψῃ ἐν αὐτῷ τό ἴδιόν της τέκνον, μέ τὴν πρόθεσιν νά δώσῃ εἰς αὐτόν τὰ στερήματά της, ὅπως τὰ εὔρω ἐγὼ εἰς τὰ ξένα ἀπό τὰς χεῖρας τῶν ἄλλων.

Καί ὅμως, ὡσάκις ἐπρόκειτο περὶ τῆς θετῆς αὐτῆς θυγατρὸς, τὰ ἐλησμόνει ὅλα ταῦτα καί ἐφοβέριζε τοὺς ἀδελφούς μου, ὅτι ἐλθὼν ἐγὼ ἀπὸ τὰ ξένα θά τοὺς ἐντροπιάσω διὰ τῆς γενναιότητός μου, καί θά προικίσω καί θά ὑπανδρεύσω τὴν κόρην της ἐν πομπῇ καί παρατάξει.

- Ἔ; Ἄμ' τί θαρρεῖτε! Ἐμένα τό παιδί μου μέ τό ὑποσχέθηκε! Ἄς ἔχῃ τὴν εὐχή μου!

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σε ποιο ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο εντάσσεται το ἔργο *Τό ἄμάρτημα τῆς μητρὸς μου*; Να τεκμηριώσετε τὴν ἀπάντησή σας με πέντε συγκεκριμένα παραδείγματα ἀπὸ το ἀπόσπασμα.

Μονάδες 15

2. «*Αφηγηματικοὶ τρόποι* ονομάζονται τα συστατικά στοιχεία που συναποτελοῦν μιαν ἀφήγησι ... : α) **Ἐκθεση**· εἶναι ἡ ἀφήγησι γεγονότων καὶ πράξεων ... β) **Διάλογος**· τὸ μέρος τῆς ἀφήγησις, στο οποίο δύο ἢ περισσότερα πρόσωπα τῆς ἀφήγησις παρουσιάζονται συνδιαλεγόμενα σε εὐθύ λόγο ... γ) **Περιγραφή**· εἶναι ἡ ἀναπαράστασι (του ἐξωτερικοῦ) προσώπων, τόπων καὶ ἀντικειμένων ἐκ μέρους του ἀφηγητῆ σε τρίτο πρόσωπο ... δ) **Σχόλιο**· εἶναι ἡ μετὰ ἀπὸ μιὰ διακοπὴ τῆς ἀφήγησις (ἐκθεσις, περιγραφῆς, διαλόγου) παρεμβολή σχολίων, σκέψεων, γνωμῶν ἢ καὶ ολόκληρων μικρῶν διατριβῶν του ἀφηγητῆ ...» (Γεώργιος Βελουδῆς, Γραμματολογία-Θεωρία τῆς Λογοτεχνίας, "Δωδώνη", Ἀθήνα 1994, σελ. 146-147). Να ἐντοπίσετε στο ἀπόσπασμα ἀπὸ *Τό ἄμάρτημα τῆς μητρὸς μου* τοὺς παραπάνω ἀφηγηματικούς τρόπους (δηλαδή: **Ἐκθεση, Διάλογο, Περιγραφή, Σχόλιο**). Να δώσετε ἓνα παράδειγμα γιὰ κάθε περίπτωση.

Μονάδες 20

3. Το σύνολο σχεδόν των μελετητῶν του ἔργου *Τό ἄμάρτημα τῆς μητρὸς μου* χαρακτηρίζει τὴν "ψυχογραφικὴ δύναμι" του Βιζυηνοῦ "ἀπαράμιλλη". Να τεκμηριώσετε τὴν ἐν λόγῳ θέση με δύο συγκεκριμένες ἀναφορές στο ἀπόσπασμα.

Μονάδες 20

⁸ *θενάκανε κατάστασι*· ἔκανε προκοπή.

4. "Ο γάμος αυτής, ὅστις φαίνεται ἐπίτηδες ἐπεσπεύθη, ὑπῆρξεν ἀληθῆς "χαρά" τῶν ἀδελφῶν μου. Οἱ δυστυχεῖς ἀνέπνευσαν, ἀπαλλαγέντες ἀπό τό πρόσθετον φορτίον. Καί εἶχον δίκαιον. Διότι ἡ κόρη ἐκείνη, ἐκτός ὅτι ποτέ δέν ἠσθάνθη πρὸς αὐτούς ἀδελφικήν τινα στοργήν, ἐπί τέλους ἀπεδείχθη ἀχάριστος πρὸς τὴν γυναῖκα, ἣτις περιεποιήθη τὴν ζωὴν αὐτῆς μέ τοσαύτην φιλοστοργίαν, ὅσην ὀλίγα γνήσια τέκνα ἐγνώρισαν."

Να σχολιάσετε σε δύο παραγράφους (140-160 λέξεις συνολικά) τη στάση της υιοθετημένης κόρης απέναντι στη θετή μητέρα της, καθώς και τα συναισθήματα που προκάλεσε στα αδέλφια του αφηγητή ο γάμος της κόρης.

Μονάδες 25

5. Το ποίημα "Μισσεμός" που ακολουθεί είναι του Ιωάννη Πολέμη. Να σχολιάσετε τα λόγια της μητέρας στους δύο τελευταίους στίχους. Ο σχολιασμός να γίνει σε σχέση με όσα η μητέρα λέει στο υπόλοιπο τμήμα του ποιήματος.

Ιωάννη Πολέμη, Μισσεμός

Μισσεύεις γιά τὴν ξενιτειά καί μένω μοναχή μου·
σῦρε, παιδί μου, στό καλό καί σῦρε στήν εὐχή μου ...
Τριανταφυλλένια ἢ στράτα σου, κρινοσπαρμένοι οἱ δρόμοι,
για χάρι σου ν' ἀνθοβολοῦν καί τά λιθάρι' ἀκόμη·
τά δάκρυσά μου νά γενοῦν διαμάντια σ' ὅ,τι ἀγγίσης,
καί τό ποτήρι τῆς χαρᾶς ποτέ νά μή στραγγίσης·
νά πίνης καί νά ξεδιψᾷς καί νά 'ναι αὐτό γεμᾶτο
σάν νά 'ν' ἡ βρύση ἀπό ψηλά κι αὐτό νά 'ν' ἀπό κάτω.
Ἐκεῖ, παιδί μου, πού θά πάς, στά μακρυνά τά ξένα,
δίχτυα πολλά κι ὀξόβεργες θά στήσουνε γιά σένα
ἢ ἐλπίδα μέ τούς πόθους της, τό βίός μέ τά παλάτια
κ' ἡ ξεγελάστρα ἢ ὁμορφιά μέ τά γλυκά της μάτια.
Ἡ ἐλπίδα ἢ ἀχαλίνωτη ξεχνᾷ τά περασμένα,
καί θά ξεχάσης κάποτε μαζί μ' αὐτά καί μένα·
τό βίός μεσ' στά παλάτια του τὴν περηφάνεια κρύβει
καί θά ντραπῆς γιά τό φτωχό τό πατρικό καλύβι.
Παιδί μου, ἄν τὴ μητέρα σου πάψης νά τὴν θυμᾶσαι,
μέ δίχως βαρυγκόμησι συχωρεμένος νά 'σαι·

κι ἄν τό φτωχό καλύβι μας ντροπή σοῦ φέρνει, ὡς τόσο,
καί πάλι θά ἔμαι πρόθυμη συχώρεσι νά δώσω.
Μ' ἄν τήν Πατρίδα ἀπαρνηθῆς, πού τήν λατρεύοιμ' ὅλοι,
νά ἔν ἡ ζωή σου, ὅπου κι ἄν πάς, ἀγκάθια καί τριβόλοι.

-
1. μισσεμός ξενιτεμός.
 2. μισσεύω απομακρύνομαι από την πατρίδα μου, ξενιτεύομαι.
 3. τριβόλοι ζιζάνια των αγρών.

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Τα θέματα δεν θα τα αντιγράψετε στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση.
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλα τα ερωτήματα.
4. Κάθε απάντηση σωστά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 8 ΙΟΥΝΙΟΥ 2005
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΡΕΙΣ (3)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Μαρία Πολυδούρη:

Μόνο γιατί μ' αγάπησες

Δέν τραγουδῶ, παρὰ γιατί μ' αγάπησες
στά περασμένα χρόνια.

Καί σέ ἥλιο, σέ καλοκαιριοῦ προμάντεμα
καί σέ βροχή, σέ χιόνια,
δέν τραγουδῶ παρὰ γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί μέ κράτησες στά χέρια σου
μιά νύχτα καί μέ φίλησες στό στόμα,
μόνο γι' αὐτό εἶμαι ὠραία σάν κρίνο ὀλάνοιχτο
κι ἔχω ἓνα ρῖγος στήν ψυχή μου ἀκόμα,
μόνο γιατί μέ κράτησες στά χέρια σου.

Μόνο γιατί τά μάτια σου μέ κύτταξαν
μέ τήν ψυχή στό βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα τό ὑπέρτατο
τῆς ὑπαρξῆς μου στέμμα,
μόνο γιατί τά μάτια σου μέ κύτταξαν.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα
γι' αὐτό ἡ ζωή μου ἐδόθη
στήν ἄχαρη ζωή τήν ἀνεκπλήρωτη
μένα ἡ ζωή πληρώθη.
Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες
έζησα, νά πληθαίνω
τά όνειράτά σου, ωραϊε, πού βασίλεψες
κι έτσι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες.

(Οί τρίλιες πού σβήνουν, 1928)

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. "Τα ποιήματα της Πολυδούρη μοιάζουν με σελίδες ημερολογίου, όπως γράφει και ο ποιητής Κώστας Στεργιόπουλος, ή με ερωτικές επιστολές που έχουν συγκεκριμένο αποδέκτη". Να εντοπίσετε τρία στοιχεία που επιβεβαιώνουν την παραπάνω άποψη στο συγκεκριμένο ποίημα.

Μονάδες 15

2. Ολόκληρο το ποίημα δομείται σε μια σχέση ενέργειας-αποτελέσματος. Να επιβεβαιώσετε τη διαπίστωση αυτή με δύο παραδείγματα από το κείμενο. Τι πετυχαίνει η ποιήτρια με την επιλογή αυτής της σχέσης;

Μονάδες 20

3. Το κυκλικό σχήμα επανέρχεται σε κάθε στροφή του ποιήματος. Να εντοπίσετε δύο συγκεκριμένες λειτουργίες του μέσα στο κείμενο.

Μονάδες 20

4. Να σχολιάσετε σε μια παράγραφο το νόημα της τελευταίας στροφής ("Μονάχα γιατί ... ωραία μ' αγάπησες").

Μονάδες 25

5. Να επισημάνετε τέσσερις φράσεις με τις οποίες δηλώνεται η δύναμη του έρωτα στο ποίημα "ΣΒΗΣΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ..." του Ράινερ Μαρία Ρίλκε. Ποια χαρακτηριστικά του έρωτα αποκαλύπτονται μέσα από αυτές;

Ράινερ Μαρία Ρίλκε:

ΣΒΗΣΕ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ...

Σβήσε τα μάτια μου· μπορώ να σε κοιτάζω,
τ' αυτιά μου σφράγισέ τα, να σ' ακούω μπορώ.
Χωρίς τα πόδια μου μπορώ να'ρθω σ' εσένα,
και δίχως στόμα, θα μπορώ να σε παρακαλώ.
Κόψε τα χέρια μου, θα σε σφιχταγκαλιάζω,
σαν να ήταν χέρια, όμοια καλά, με την καρδιά.
Σταμάτησέ μου την καρδιά, και θα καρδιοχτυπώ
με το κεφάλι.

Κι αν κάμεις το κεφάλι μου σύντριμμα, στάχτη, εγώ
μέσα στο αίμα μου θα σ' έχω πάλι.

μτφρ. Κωστής Παλαμάς

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Δεν θα μεταφέρετε στο τετράδιο τα κείμενα και τις ερωτήσεις.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και το φωτοαντίγραφο.
3. **Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλες τις ερωτήσεις.**
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά την έναρξη της εξέτασης.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 31 ΜΑΪΟΥ 2006
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Γιάννης Ρίτσος, *Η Σονάτα του Σεληνόφωτος*

«[...] Τό ξέρω πώς καθένας μονάχος πορεύεται στόν ξρωτα,
μονάχος στή δόξα καί στό θάνατο.

35 Τό ξέρω. Τό δοκίμασα. Δέν ώφελει.
Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Τοῦτο τό σπίτι στοίχειωσε, μέ διώχνει –
θέλω νά πῶ ἔχει παλιώσει πολύ, τά καρφιά ξεκολλᾶνε,
τά κάδρα ρίχνονται σά νά βουτᾶνε στό κενό,
40 οἱ σουβάδες πέφτουν ἀθόρυβα
ὅπως πέφτει τό καπέλο τοῦ πεθαμένου ἀπ' τήν κρεμάστρα στο
σκοτεινό διάδρομο
ὅπως πέφτει τό μάλλινο τριμμένο γάντι τῆς σιωπῆς ἀπ' τά γόνατά της
ἢ ὅπως πέφτει μιᾶ λουρίδα φεγγάρι στήν παλιά,
ξεκοιλιασμένη πολυθρόνα.

Κάποτε ὑπῆρξε νέα κι αὐτή, – ὄχι ἡ φωτογραφία πού κοιτᾶς μέ τόση
δυσπιστία –
45 λέω γιά τήν πολυθρόνα, πολύ ἀναπαυτική, μποροῦσες ὤρες ὀλόκληρες
νά κάθεις
καί μέ κλεισμένα μάτια νά ὀνειρεύεσαι ὅ,τι τύχει
– μιάν ἀμμουδιά στρωτή, νοτισμένη, στιλβωμένη ἀπό φεγγάρι,
πιό στιλβωμένη ἀπ' τά παλιά λουστρίνια μου πού κάθε μήνα τά δίνω
στό στιλβωτήριο τῆς γωνιάς,
ἢ ἓνα πανί ψαρόβαρκας πού χάνεται στό βάθος λικνισμένο ἀπ' τήν ἴδια
του ἀνάσα,
50 τριγωνικό πανί σά μαντίλι διπλωμένο λοξά μόνο στά δύο
σά νά μήν εἶχε τίποτα νά κλείσει ἢ νά κρατήσει
ἢ ν' ἀνεμίσει διάπλατο σέ ἀποχαιρετισμό. Πάντα μου εἶχα μανία μέ τά
μαντίλια,

ὄχι γιὰ νά κρατήσω τίποτα δεμένο,
 τίποτα σπόρους λουλουδιῶν ἢ χαμομήλι μαζεμένο στούς ἀγρούς μέ τό
 λιόγευμα
 55 ἢ νά τό δέσω τέσσερις κόμπους σάν τό σκουφί πού φορᾶνε οἱ ἐργάτες
 στ' ἀντικρυνό γιαπί
 ἢ νά σκουπίζω τά μάτια μου, – διατήρησα καλή τήν ὄρασή μου·
 ποτέ μου δέ φόρεσα γυαλιά. Μιά ἀπλή ἰδιοτροπία τά μαντίλια.

Τώρα τά διπλώνω στά τέσσερα, στά ὀχτώ, στά δεκάξη
 ν' ἀπασχολῶ τά δάχτυλά μου. Καί τώρα θυμήθηκα
 60 πώς ἔτσι μετροῦσα τή μουσική σάν πήγαινα στό Ὠδεῖο
 μέ μπλέ ποδιά κι ἄσπρο γιακά, μέ δύο ξανθές πλεξοῦδες
 – 8, 16, 32, 64, –
 κρατημένη ἀπ' τό χέρι μιᾶς μικρῆς φίλης μου ροδακινιάς ὄλο φῶς καί
 ρόζ λουλούδια,
 (συχώρεσέ μου αὐτά τά λόγια – κακή συνήθεια) – 32, 64, –
 κ' οἱ δικοί μου στήριζαν
 65 μεγάλες ἐλπίδες στό μουσικό μου τάλαντο. Λοιπόν, σοῦλεγα γιὰ τήν
 πολυθρόνα –
 ξεκοιλιασμένη – φαίνονται οἱ σκουριασμένες σοῦστες, τά ἄχερα–
 ἔλεγα νά τήν πάω δίπλα στό ἐπιπλοποιεῖο,
 μά ποῦ καιρός καί λεφτά καί διάθεση – τί να πρωτοδιορθώσεις; –
 ἔλεγα νά ρίξω ἓνα σεντόνι πάνω της, – φοβήθηκα
 70 τ' ἄσπρο σεντόνι σέ τέτοιο φεγγαρόφωτο. Ἐδῶ κάθησαν
 ἄνθρωποι πού ὄνειρευτήκαν μεγάλα ὄνειρα, ὅπως κ' ἐσύ κι ὅπως κ'
 ἐγώ ἄλλωστε,
 καί τώρα ξεκουράζονται κάτω ἀπ' τό χῶμα δίχως νά ἐνοχλοῦνται ἀπ'
 τή βροχή ἢ τό φεγγάρι.
 Ἄφησέ με νᾶρθω μαζί σου [...]»

(*Τέταρτη Διάσταση*, 1956)

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Η *Σονάτα του Σεληνόφωτος*, ὅπως και οἱ περισσότερες συνθέσεις της *Τέταρτης Διάστασης* του Γιάννη Ρίτσου, ἔχει χαρακτηῖρα θεατρικό. Να ἐπισημάνετε στο κείμενο που σας δόθηκε τρία στοιχεῖα που τεκμηριώνουν τη θέση αὐτή.

Μονάδες 15

2. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι: «Ο χρόνος [...] στη Σονάτα του Σεληνόφωτος [...] με το προσωπείο της φθοράς και του θανάτου επενεργεί καταλυτικά σε όλη τη διάρκεια της ποιητικής – σκηνικής δράσης». Να επισημάνετε στο κείμενο που σας δόθηκε τέσσερις σχετικές αναφορές και να τις σχολιάσετε.

Μονάδες 20

3. Να επισημάνετε στο κείμενο που σας δόθηκε τις εικόνες, οι οποίες περιγράφουν τη γυναίκα της Σονάτας και να τις σχολιάσετε.

Μονάδες 20

4. *Τό ξέρω πώς καθένας μονάχος πορεύεται στόν έρωτα,
μονάχος στή δόξα καί στό θάνατο.*

Τό ξέρω. Τό δοκίμασα. Δέν ώφελει.

Άφησέ με νάρθω μαζί σου.

Να σχολιάσετε το παραπάνω απόσπασμα σε δύο παραγράφους.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε ως προς το περιεχόμενο το κείμενο που σας δόθηκε από τη Σονάτα του Σεληνόφωτος με το παρακάτω απόσπασμα από την *Ελένη* του Γιάννη Ρίτσου (και αυτή η ποιητική σύνθεση ανήκει στη συλλογή *Τέταρτη Διάσταση*).

Γιάννης Ρίτσος, *Ελένη*

Σέ τοῦτο τό σπίτι ὁ ἀγέρας ἔχει γίνει βαρὺς κι ἀνεξήγητος, ἴσως ἀπό τή φυσικότητα τῆς παρουσίας τῶν νεκρῶν. Μιά κασέλα ἀνοίγει μόνη της, βγαίνουν παλιά φορέματα, θροΐζουν, στήνονται ὄρθια, σεργιανοῦν σιγανά· δύο χρυσά κρόσια μένουν στό χαλί· ἓνα παραπέτασμα παραμερίζει· – δέ φαίνεται κανείς – κι ὅμως εἶναι· ἓνα τσιγάρο καίγεται μόνο του μέσ στό σταχτοδοχεῖο μέ μικρές διακοπές· – ἐκεῖνος πού τῶχει ἀφήσει ἐκεῖ, βρῖσκεται στ' ἄλλο δωμάτιο, σάν κάπως ἀδέξιος, μέ τήν πλάτη γυρισμένη, κοιτώντας στόν τοῖχο, πιθανόν μιάν ἀράχνη ἢ μιὰ κηλίδα ὑγρασίας, – ἔτσι πρὸς τόν τοῖχο, γιά νά μήν ξεχωρίζει τό σκοτεινό βαθούλωμα κάτω ἀπό τά προτεταμένα ζυγωματικά του.

Οί νεκροί πιά δέ μᾶς πονοῦν, – κ' εἶναι παράξενο – δέν εἶναι;
ἔχι γιά κείνους τόσο, ὅσο γιά μᾶς, – αὐτή ἢ οὐδέτερη οἰκειότητά τους
μ' ἓναν χῶρο πού τούς ἔχει ἄρνηθεῖ καί πού αὐτοί δέ συνεισφέρουν
στά ἔξοδα τῆς συντήρησής του εἴτε στήν ἔγνοια τῆς φθορᾶς του,
αὐτοί, συντελεσμένοι κι ἀμετάβλητοι, μόνον σάν κάπως πιό μεγάλοι.

Μονάδες 20

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Δεν θα μεταφέρετε στο τετράδιο τα κείμενα και τις ερωτήσεις.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και το φωτοαντίγραφο.
3. **Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλες τις ερωτήσεις.**
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά την έναρξη της εξέτασης.

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 30 ΜΑΪΟΥ 2007
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός, *Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ*

4 [21.]

Ἐκοίταξε τ' ἀστέρια, κι ἐκεῖνα ἀναγαλλιάσαν¹,
Καί τήν ἀχτινοβόλησαν καί δέν τήν ἐσκεπάσαν·
Κι ἀπό τό πέλαο, πού πατεῖ χωρίς νά τό σουφρώνει²,
Κυπαρισσένιο ἀνάερα³ τ' ἀνάστημα σηκώνει,
5 Κι ἀνεῖ⁴ τς ἀγκάλες μ' ἔρωτα καί μέ ταπεινοσύνη,
Κι ἔδειξε πάσαν ὁμορφιά καί πάσαν καλοσύνη.
Τότε ἀπό φῶς μεσημερνό ἢ νύχτα πλημμυρίζει,
Κι ἡ χτίσις ἔγινε ναός πού ὀλοῦθε λαμπυρίζει.
Τέλος σ' ἐμέ πού βρῖσκομον ὀμπρός της μέσ στα ρεῖθρα⁵,
10 Καταπώς στέκει στό Βοριά ἢ πετροκαλαμίθρα⁶,
Ἦχι στήν κόρη, ἀλλά σ' ἐμέ τήν κεφαλή της κλίνει·
Τήν κοίταζα ὁ βαριόμοιρος, μ' ἐκοίταζε κι ἐκείνη.
Ἦλεγα πώς τήν εἶχα ἰδεῖ πολύν καιρόν ὀπίσω,
Κάν⁷ σέ ναό ζωγραφιστή μέ θαυμασμό περίσσο,
15 Κάνε τήν εἶχε ἔρωτικά ποιήσει ὁ λογισμός μου,
Κάν τ' ὄνειρο, ὅταν μ' ἔθρεφε τό γάλα τῆς μητρός μου·
Ἦτανε μνήμη παλαιή, γλυκιά κι ἀστοχισμένη⁸,
Πού ὀμπρός μου τώρα μ' ὄλη της τη δύναμη προβαίνει·
Σάν τό νερό πού τό θωρεῖ τό μάτι ν' ἀναβρούζει
20 Ξάφνου ὄχ⁹ τά βάθη τοῦ βουνοῦ, κι ὁ ἥλιος τό στολίζει.
Βρῦση ἔγινε τό μάτι μου κι ὀμπρός του δέν ἐθώρα,

¹ ἀναγαλλιάζω = αισθάνομαι υπερβολική ευχαρίστηση

² χωρίς νά τό σουφρώνει = χωρίς καν να ρυτιδώνει

³ ἀνάερα = σαν να στέκεται στον αέρα

⁴ ἀνεῖ = ανοίγει

⁵ ρεῖθρα = υδάτινα ρεύματα

⁶ πετροκαλαμίθρα = εἶδος πρωτόγονης μαγνητικής βελόνας ἀπό καλάμι, δείκτης πυξίδας, αλεξικέραυνο

⁷ κάν - κάνε = εἶτε-εἶτε

⁸ ἀστοχισμένη = ξεχασμένη

⁹ ὄχ = ἀπό

- Κι έχασα αυτό τό θεϊκό πρόσωπο για πολλή ώρα,
 Γιατί άκουγα τά μάτια της μέσα στά σωθικά μου,
 Πού έτρέμαν και δέ μ' άφηναν νά βγάλω τή μιλιά μου·
- 25 Όμως αύτοί είναι θεοί, και κατοικοῦν άπ' όπου
 Βλέπουνε μέσ στήν άβυσσο και στήν καρδιά τ' άνθρώπου,
 Κι ένιωθα πώς μου διάβαζε καλύτερα τό νοῦ μου
 Πάρεξ¹⁰ άν ήθελε τής πῶ μέ θλίψη τοῦ χειλιοῦ μου:
 «Κοίτα με μεσ στά σωθικά, πού φύτρωσαν οί πόνοι

- 30 Όμως έξεχειλίσανε τά βάθη τής καρδιᾶς μου·
 Τ' άδέλφια μου τά δυνατά οί Τοῦρκοι μου τ' άδράξαν,
 Τήν άδελφή μου άτίμησαν κι άμέσως τήν έσφάξαν,
 Τόν γέροντα τόν κύρην μου έκάψανε τό βράδι,
 Και τήν αύγή μου ρίξανε τή μάνα στό πηγάδι.
- 35 Στήν Κρήτη
 Μακριά 'πό κεϊθ' έγιόμισα τέσ φοῦχτες μου κι έβγήκα.
 Βοήθα, Θεά, τό τρυφερό κλωνάρι μόνο νά 'χω·
 Σέ γκρεμό κρέμουμει βαθύ, κι αύτό βαστῶ μονάχο».

5 [22.]

- Έχαμογέλασε γλυκά στόν πόνο τής ψυχῆς μου,
 Κι έδάκρυσαν τά μάτια της, κι έμοιάζαν τής καλῆς μου.
 Έχάθη, αλιά¹¹ μου! άλλ' άκουσα τοῦ δάκρουου της ραντίδα¹²
 Στό χέρι, πού 'χα σηκωτό μόλις έγώ τήν είδα.—
- 5 Έγώ από κείνη τή στιγμή δέν έχω πλιά τό χέρι,
 Π' άγνάντευεν Άγαρηνό κι έγύρευε μαχαίρι·
 Χαρά δέν τοῦ 'ναι ό πόλεμος· τ' άπλώνω τοῦ διαβάτη
 Ψωμοξητώντας, κι έρχεται μέ δακρυσμένο μάτι·
 Κι όταν χορτάτα δυστυχιά τά μάτια μου ζαλεύουν¹³,
- 10 Άργά, κι όνειράτα σκληρά τήν ξαναζωντανεύουν,
 Και μέσα στ' άγριο πέλαγο τ' άστροπελέκι σκάει,
 Κι ή θάλασσα νά καταπιεί τήν κόρη άναζητάει,
 Ξυπνῶ φρενίτης¹⁴, κάθομαι, κι ό νοῦς μου κινδυνεύει.
 Και βάνω τήν παλάμη μου, κι άμέσως γαληνεύει. —
- 15 Τά κύματα έσχιζα μ' αύτό, τ' άγρια και μυρωδάτα,
 Μέ δύναμη πού δέν είχα μήτε στά πρώτα νιάτα,

¹⁰ πάρεξ = εκτός

¹¹ αλιά = αλοίμονο

¹² ραντίδα = σταγόνα

¹³ ζαλεύουν = βαραίνουν από κούραση

¹⁴ φρενίτης = έξω φρενών, ταραγμένος

Μήτε ὅταν ἐκροτούσαμε¹⁵, πετώντας τά θηκάρια,
Μάχη στενή μέ τούς πολλούς ὀλίγα παλληκάρια,
Μήτε ὅταν τόν μπομπο-Ίσούφ καί τς ἄλλους δύο βαροῦσα
20 Σύριζα στή Λαβύρινθο π' ἀλαίμαργα πατοῦσα.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Από ποια ιστορικά γεγονότα εμπνεύσθηκε ο Δ. Σολωμός την ποιητική του σύνθεση *Ο ΚΡΗΤΙΚΟΣ*;
Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

2. α. Να σχολιάσετε τη στιχουργική του ποιήματος (μέτρο [μονάδες 4], ομοιοκαταληξία [μονάδες 4], και επιδράσεις που έχει δεχθεί ο Δ. Σολωμός σε σχέση με τη στιχουργική [μονάδες 6]).

Μονάδες 14

β. Η γλώσσα του Δ. Σολωμού είναι ένα κράμα δημοτικών, λόγιων και ιδιοματικών στοιχείων. Να γράψετε δύο (2) παραδείγματα για κάθε στοιχείο.

Μονάδες 6

3. Στο κείμενο που σας δόθηκε υπάρχουν πολλές εικόνες, παρομοιώσεις, μεταφορές, προσωποποιήσεις.
Να γράψετε δύο (2) παραδείγματα από την κάθε κατηγορία.

Μονάδες 20

4. Με βάση τους στίχους 13-18 του αποσπάσματος 4 [21.], «ἔλεγα ... προβαίνει», να δώσετε δύο (2) ερμηνείες της φεγγαροντυμένης σε δύο (2) παραγράφους.

Μονάδες 25

5. Να συγκρίνετε το απόσπασμα 4 [21.] από τον *ΚΡΗΤΙΚΟ* του Δ. Σολωμού με το παρακάτω απόσπασμα από τα *Αιθιοπικά* του Ηλιοδώρου ως προς το περιεχόμενο.

Μονάδες 20

¹⁵ ἐκροτούσαμε = συγκροτούσαμε, συνάπταμε

Ηλιόδωρος, Αιθιοπικά 2.1-6

- 1 Ήδη πλησίαζαν το πλοίο και τα πτώματα, όταν είδαν ένα θέαμα ακόμα πιο παράξενο. Μια κόρη καθόταν πάνω σ' ένα βράχο, όμορφη τόσο που θα την έλεγες θεά, βαθιά πονεμένη για το κακό κι όμως μ' έναν αέρα ευγένειας και περηφάνιας.
- 2 Φορούσε δάφνινο στεφάνι στο κεφάλι και είχε στον ώμο κρεμασμένη μια φαρέτρα¹ το αριστερό της μπράτσο ακουμπούσε στο τόξο, ενώ το χέρι της κρεμόταν χαλαρό. Με τον αγκώνα του άλλου χεριού ακουμπισμένο στον δεξιό μηρό της και με το πρόσωπο αφημένο στην παλάμη, πότε έσκυβε να κοιτάξει έναν νέο που κειτόταν μπροστά της και πότε σήκωνε το κεφάλι για να κοιτάξει ολόγυρα.
- 3 Ο δε νέος φαινόταν μεν σοβαρά τραυματισμένος και σαν μόλις να συνερχόταν από τον βαθύ ύπνο του παρ' ολίγον θανάτου του, αλλ' ακόμα κι έτσι άνθιζε η αρρενωπή ομορφιά του και το πορφυρό αίμα που κυλούσε ποτάμι στα μάγουλά του έκανε να λάμπει ακόμα περισσότερο η λευκότητα του προσώπου του. Ο πόνος βάραινε τα βλέφαρά του, αλλά η όψη της κόρης τον έκανε να σηκώνει το βλέμμα σ' αυτήν και το μόνο που ανάγκαζε τα μάτια του να
- 4 βλέπουν ήταν ότι έβλεπαν εκείνην. Καθώς σιγά σιγά ξαναρχόταν στη ζωή, στέναξε βαθιά και ψιθύρισε αδύναμα λέγοντας «Γλυκιά μου, στ' αλήθεια έχεις σωθεί ή μήπως, θύμα του πολέμου κι εσύ, δεν στέργεις² ούτε και νεκρή να αποσπαστείς από μένα και η ψυχή σου σαν φάντασμα με ακολουθεί στη δυστυχία μου;» Και η κόρη «Από σένα» είπε, «εξαρτάται η σωτηρία μου και ο χαμός μου· το βλέπεις αυτό;» και δείχνοντας ένα ξίφος πάνω στο γόνατό της, «ώς τώρα», είπε, «έμεινε αργό γιατί η αναπνοή σου το
- 5 συγκρατούσε». Και με τα λόγια αυτά εκείνη μεν τινάχτηκε από το βράχο, οι δε ληστές που στέκονταν στο λόφο, σαν να τους χτύπησε στη θέα της κεραυνός, έτρεξαν θαμπωμένοι

¹ φαρέτρα = δερμάτινη θήκη στην οποία τοποθετούσαν οι τοξότες τα βέλη τους

² στέργω = δέχομαι, συναινώ

και περίτρομοι να κρυφτούν άλλος κάτω από άλλο θάμνο· πιο μεγάλη ακόμα και πιο θεϊκή φάνταζε τώρα που ήταν όρθια, καθώς τα βέλη βρόντησαν στην ξαφνική κίνησή της, το χρυσούφαντο φόρεμά της άστραφτε στον ήλιο και τα μαλλιά της, λυτά κάτω από το βακχικό στεφάνι, κατακυλούσαν 6 ως τη μέση της σχεδόν. Μα περισσότερο απ' όσα έβλεπαν τους τρόμαξε η άγνοια για όσα γίνονταν· άλλοι απ' αυτούς νόμιζαν πως είναι κάποια θεά, η Άρτεμη ή η εντόπια Ίσις, άλλοι την περνούσαν για ιέρεια που είχε καταληφθεί από θεϊκή μανία και είχε διαπράξει όλο εκείνο το φονικό. Αυτά έβαζαν εκείνοι με το νου τους, αλλά δεν γνώριζαν ακόμα την αλήθεια. Και η κόρη χύθηκε ξαφνικά πάνω στο κορμί του νέου, τον έσφιγγε στην αγκαλιά της και τον καταφιλούσε, του σκούπιζε τα αίματα, στέναζε και δεν πίστευε πως ήταν ζωντανός.

Ανθολογία Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας, τ. 3, Αθήνα 2002² : ΟΕΔΒ, μτφ. Αλόη Σιδέρη, σσ. 355, 357

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνον τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). Δεν θα μεταφέρετε στο τετράδιο τα κείμενα και τις ερωτήσεις.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν.
Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας, να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και το φωτοαντίγραφο.
3. **Να απαντήσετε στο τετράδιό σας σε όλες τις ερωτήσεις.**
4. Κάθε τεκμηριωμένη απάντηση είναι αποδεκτή.
5. Διάρκεια εξέτασης: Τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
6. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: Μία (1) ώρα μετά την έναρξη της εξέτασης.

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 5ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ 28 ΜΑΪΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΠΕΝΤΕ (5)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

**ΣΤΡΑΤΗΣ ΔΟΥΚΑΣ, *Ιστορία ενός αιχμαλώτου*
(απόσπασμα)**

Στήν καταστροφή τῆς Σμύρνης, βρέθηκα μέ τούς γονιούς μου στό λιμάνι, στήν Πούντα. Μέσ' ἀπ' τά χέρια τους μέ πήρανε. Κι ἔμεινα στήν Τουρκία αἰχμάλωτος.

Μεσημέρι πιάστηκα μαζί μέ ἄλλους. Βράδιασε καί τά περίπολα ἀκόμα κουβαλοῦσαν τούς ἄντρες στούς στρατῶνες. Κοντά μεσάνυχτα, ὅπως ἤμαστε ὁ ἕνας κολλητά στόν ἄλλο, μπῆκε ἡ φρουρά κι ἄρχισαν νά μᾶς χτυποῦν, ὅπου ἔβρισκαν, μέ ξύλα, καί νά κλοτσοπατοῦν ὅσους κάθονταν χάμω, γόνα μέ γόνα. Τέλος πῆραν διαλέγοντας ὅσους ἠθελαν κι ἔφυγαν βλαστημώντας.

Ἐμεῖς φοβηθήκαμε πῶς θά μᾶς χαλάσουν ὅλους.

Ἐνας γραμματικός, πού 'χε τό γραφεῖο του πλάι στήν πόρτα, μᾶς ἄκουγε πού μιλοῦσαμε λυπητερά καί μᾶς ἔκανε νόημα νά τόν πλησιάσουμε:

–Σάν ἔρχονται, μᾶς λέει, καί σᾶς φωνάζουν, ἔσεῖς τραβηχτεῖτε μέσα. Καί τό λόγο μου φυλάχτε τον καλά, ἔξω μὴν τόν δώσετε.

Ἀπό κείνο τό βράδυ, κάθε νύχτα, ἔπαιρναν ἀπ' τούς θαλάμους. Κι ἔμεῖς π' ἀκούγαμε πυροβολισμούς, ἀπ' τό Κατιφέ-Καλεσί, λέγαμε: «σκοποβολή κάνουνε».

Ἀπό μέρες, πού πέρασαν μέ φόβο, ἦρθε ἕνας ἀξιωματικός καί μᾶς παράλαβε, μέ σαράντα στρατιῶτες. Μᾶς ἔβγαλαν στήν αὐλή καί μᾶς χώρισαν ἀπ' τούς πολίτες· τότε εἶδα καί τόν ἀδερφό μου. Μᾶς ἔβαλαν τετράδες καί μᾶς διέταξαν νά γονατίσουμε νά μᾶς μετροῦσιν. Ὁ ἀξιωματικός πού μᾶς ἔβλεπε, καβάλα στό ἄλογό του, ἔλεγε:

–Θα κοιτάξω νά μὴν μείνει οὔτε σπόρος ἀπό σᾶς. Κι ἔδωσε τό παράγγελμα νά κινήσουμε.

Θά ἤμαστε ὅλη ἡ φάλαγγα κάνα δύο χιλιάδες.

Όπως βγήκαμε, μᾶς τραβήξανε ἴσια στήν ἀγορά. Ἐκεῖ, τό τουρκομάνι πού μᾶς περίμενε, σάν τό λεφούσι¹ ἔπεσε ἀπάνω μας: τραπέζια, καρέκλες, ποτήρια, ὅ,τι ἔβρισκαν μπροστά τους μᾶς πετοῦσαν ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Ἦταν καί ναῦτες Φράγγοι² μαζί τους στά καφενεῖα κι ἔκαναν χάζι μέ μᾶς.

Σά φτάσαμε στόν Μπασμαχανέ, μπροστά μας βγήκε ἕνας Χαφούζης³. Μᾶς κοίταξε:

– Ἀλλάχ, Ἀλλάχ, εἶπε, τί γίνεται ἐδῶ!

Καί φώναξε τοῦ ἀσκέρ-ἀγά⁴. Αὐτός σταμάτησε.

– Ὁ λοχαγός ἐδῶ! ξαναφωνάζει.

Τράκ τράκ τό ἄλογο, ὁ λοχαγός πῆγε, χαιρέτησε. Ὁ Χαφούζης τόν ρωτᾷ:

– Τό «κιτάπι⁵» μας αὐτά λέει;

Ὁ λοχαγός μεταχαιρέτησε.

Κι ἐμεῖς περνούσαμε ἀράδα ἀπό μπροστά τους.

Μεσημέρι, δώδεκα, φτάσαμε στό Χαλκά-Μπουνάρ. Ἐκεῖ μᾶς ἔκλεισαν στό σύρμα, κύκλο. Ἄμα βράδιασε, ἕνας τοῦρκος ἐφές⁶ ἀπ' τό χωριό μας ἦρθε καί μᾶς καλοῦσε μέ τά ὀνόματά μας νά βγοῦμε, τάχα πώς θά μᾶς γλυτώσει, μέ σκοπό νά μᾶς χαλάσει. Κι ἐμεῖς στή γῆ πέσαμε νά μή δώσουμε γνωριμία.

Τά ξημερώματα ἦρθε ἀπό τή Μαγνησία ἄλλος ἀξιωματικός, καί μᾶς σήκωσαν. Ὡρες περπατούσαμε. Οὔτε ξέραμε ποῦ μᾶς πᾶν. Μονάχα ἀπό τόν τόπο καταλαβαίναμε πώς βαδίζαμε γιά τήν Μαγνησία.

Ἄντί νά μᾶς πηγαίνουν στό δημόσιο δρόμο μᾶς τραβούσανε ἀπ' τό βουνό. Κι ὅπως δέν ἤμαστε σέ ἰσότοπο, ἀρχίσαμε νά σκορπᾶμε. Δέν μπορούσαμε νά κρατήσουμε τίς τετράδες. Καί οἱ στρατιῶτες φώναζαν προσταχτικά:

– Στίς τετράδες! Στίς τετράδες!

Ἐμεῖς προσπαθούσαμε, καί πάλι τίς χαλάγαμε. Ὅσοι ἦταν ἀνήμποροι κι ἔμεναν πίσω, τοῦς τραβοῦσαν οἱ πολίτες στό δάσος καί τοῦς καθάριζαν.

Μέ πολύ κόπο πέσαμε στό δημόσιο δρόμο. Ἐκεῖ πάλι, μᾶς περίμεναν, μπουλούκια μπουλούκια, γέροι ἄνθρωποι, ἐξήντα ὡς ὀγδόντα χρονῶ, μέ παλιές μαχαῖρες, καί σά φτάσαμε κοντά ρίχτηκαν ἀπάνω μας...

1. λεφούσι· ασύντακτο πλήθος.

2. Φράγγοι· Γάλλοι, γενικά οἱ Ευρωπαῖοι.

3. Χαφούζης· Τούρκος που γνωρίζει να απαγγέλλει το Κοράνι.

4. ἀσκέρ-ἀγάς· αξιωματικός.

5. κιτάπι· ἐδῶ: το ἱερό βιβλίο των μουσουλμάνων, το Κοράνι.

6. ἐφές· ο ἐφέντης, το παλικάρι, ο ἄξιος και ικανός.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

1. Σε ποιο ιστορικό πλαίσιο εντάσσεται η *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* του Στρατή Δούκα; (μονάδες 6)
Να τεκμηριώσετε την άποψή σας δίνοντας τρία (3) στοιχεία μέσα από το κείμενο (μονάδες 9).

Μονάδες 15

2. Έχει επισημανθεί ότι το βασικότερο γνώρισμα της *Ιστορίας ενός αιχμαλώτου*, που έχει καταξιώσει το έργο στη συνείδηση του αναγνωστικού κοινού, είναι το ύφος του. Να αναφέρετε τέσσερα (4) γνωρίσματα ύφους στο συγκεκριμένο απόσπασμα (μονάδες 8), δίνοντας δύο (2) παραδείγματα για το καθένα (μονάδες 12).

Μονάδες 20

3. Στην *Ιστορία ενός αιχμαλώτου*, διακρίνονται κάποιες μεμονωμένες στιγμές συμπόνιας και ανθρωπιάς από τους Τούρκους προς τους αιχμαλώτους. Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη με δύο (2) παραδείγματα από το απόσπασμα που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

4. «Έκει, τό τουρκομάνι πού μᾶς περίμενε, σάν τό λεφούσι ἔπεσε ἄπάνω μας: τραπέζια, καρέκλες, ποτήρια, ὅ,τι ἔβρισκαν μπροστά τους μᾶς πετοῦσαν ἀπ' ὅλες τίς μεριές. Ἦταν καί ναῦτες Φράγγοι μαζί τους στά καφενεῖα κι ἔκαναν χάζι μέ μᾶς». Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο (2) παραγράφους (120-140 λέξεις).

Μονάδες 25

5. Να εντοπίσετε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο μεταξύ του αποσπάσματος που σας δόθηκε από την *Ιστορία ενός αιχμαλώτου* του Στρατή Δούκα και του παρακάτω κειμένου από τα *Ματωμένα Χώματα* της Διδώς Σωτηρίου.

Μονάδες 20

Ματωμένα Χώματα (απόσπασμα)

Μπήκαμε σέ μιά φάλαγγα, δυό χιλιάδες άντρες καί ξεκινήσαμε γιά τήν αίχμαλωσία. Μᾶς παραδώσανε δίχως καταστάσεις στό απόσπασμα πού θά μᾶς πήγαινε στή Μαγνησιά. Ὑποψιαστήκαμε πώς μόλις βγοῦμε παραόξω θά μᾶς ξεκάνουνε. Τό κακό ἄρχισε μέσα στά σοκάκια τῆς Σμύρνης. Δέν προλάβουμε νά ξεκινήσουμε κι ἕνας κόσμος ἐξαγριωμένος, διψασμένος γιά ἐκδίκηση, ἔπεσε πάνω μας μέ ξύλα, πέτρες, σίδερα.

–Βούρ, Βούρ, κεραταλάρ!

Ἄπ' τά μπαλκόνια πετούσανε μπουκάλες καί δοχεῖα μ' ἀκαθαρσίες. Ἴσαμε να φτάσουμε στό Μπασμάχανε, πενήντα πέσανε νεκροί. Τούς πληγωμένους τούς τραβούσανε πέρα ἀπ' τή γραμμή οἱ ἴδιοι οἱ φύλακες καί τούς λέγανε εἰρωνικά:

–ὼχου! ὼχου, τούς καημένους! Ἐλάτε νά σᾶς πᾶμε στό νοσοκομεῖο ...

Καί τούς σκοτώνανε! Ὅσοι καταφέραμε καί βγήκαμε ζωντανοί ἀπό τή Σμύρνη εἶπαμε «Δόξα σοι ὁ Θεός! Γλιτώσαμε...» Βιαστήκαμε. Παραόξω μᾶς περιμένανε τά χειρότερα. Τά τουρκοχώρια, μόλις μᾶς παίρνανε χαμπάρι, κατεβαίνανε στή δημοσιά νά πάρουν ἐκδίκηση. Ὁ κάθε Τοῦρκος φώναζε σάν μανιακός:

–Ἐμένα μοῦ σκοτώσανε τό παιδί!

–Ἐμένα τή γυναίκα!

–Ἐμένα κάψανε τό σπίτι μου!

Ἀρπάξανε ἀπό τήν τετράδα μας τό Λύσαντρο, δάσκαλο ἀπ' τά μέρη τοῦ Πόντου, τοῦ σκίσανε τήν κοιλιά μέ μιά μαχαιριά, τόν βάλανε καί βάδιζε κρατώντας τ' ἄντερά του στά χέρια! Τόν κατηγοροῦσε ἕνας γέρος, πού τά τσίμπλικα μάτια του δέν καταλάβαινες ἄν ἦταν ἀνοιχτά ἢ κλειστά.

–Νά, αὐτός εἶναι! Αὐτός, καί τόν ἔδειχνε μέ τό δάχτυλο.

Δυό τσέτες¹ χίμηξαν πάνω του.

–Ὁχι, δέν εἶμαι ἐγώ. Δέν μπορεῖ νά λέει ἐμένα! φώναξε ὁ Λύσαντρος, πού δέν ἤξερε οὔτε τό γέρο οὔτε γιατί τόν κατηγοροῦσε.

Οἱ τσέτες τόν χτυπούσανε μέ μανία, ὅπως χτυπᾶς ἕνα κούτσουρο πού δέ λέει νά σπάσει.

1. τσέτες: Τούρκοι ἀτακτοὶ στρατιώτες, μέλη ἀντάρτικων μονάδων που πολέμησαν ἐναντίον του ἐλληνικοῦ στρατοῦ κατά τη μικρασιατική ἐκστρατεία.

ΟΛΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΥΠΟΨΗΦΙΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Δεν θα αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε οποιαδήποτε άλλη σημείωση.**
Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας σε όλα τα θέματα.**
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Ώρα δυνατής αποχώρησης η 8.30' απογευματινή.

ΣΑΣ ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ**ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Δ' ΤΑΞΗΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 26 ΜΑΪΟΥ 2009
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΕΠΤΑ (7)**

Α'. ΚΕΙΜΕΝΟ

**Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης, *Όνειρο στο κύμα*
(απόσπασμα)**

Τὴν ἀνεγνώρισα πάραυτα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης τὸ μελιχρόν¹, τὸ περιαργυροῦν² ὅλην τὴν ἄπειρον ὀθόνην τοῦ γαληνιῶντος πελάγους, καὶ κάμνον νὰ χορεύουν φωσφορίζοντα τὰ κύματα. Εἶχε βυθισθῆ ἄπαξ καθὼς ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν, εἶχε βρέξει τὴν κόμην της, ἀπὸ τοὺς βοστρύχους³ τῆς ὁποίας ὡς ποταμὸς ἀπὸ μαργαρίτας ἔρρεε τὸ νερόν, καὶ εἶχεν ἀναδύσει ἔβλεπε κατὰ τύχην πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἤμην ἐγώ, κ' ἐκινεῖτο ἐδῶ κ' ἐκεῖ προσπαίζουσα⁴ καὶ πλέουσα. Ἦξευρε καλῶς νὰ κολυμβᾷ. [...]

Δὲν δύναμαι νὰ εἶπω ἂν μοῦ ἦλθον πονηροί, καὶ συνάμα παιδικοὶ ἀνόητοι λογισμοί, ἐν εἶδει εὐχῶν κατάραι. "Νὰ ἐκινδύνευεν ἔξαφνα! νὰ ἔβαζε μιὰ φωνή! νὰ ἔβλεπε κανένα ροφὸν εἰς τὸν πυθμένα, τὸν ὁποῖον νὰ ἐκλάβῃ διὰ θηρίον, διὰ σκυλόψαρον, καὶ νὰ ἐφώναζε βοήθειαν!..."

Εἶναι ἀληθές, ὅτι δὲν ἐχόρταινα νὰ βλέπω τὸ ὄνειρον, τὸ πλεόν εἰς τὸ κύμα. Ἀλλὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, ἀλλοκότως, μοῦ ἐπανῆλθε πάλιν ἡ πρώτη ιδέα... Νὰ ριφθῶ εἰς τὰ κύματα, πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος, εἰς τὰ ὀπισθεν, νὰ κολυμβήσω ὅλον ἐκεῖνο τὸ διάστημα ἕως τὴν ἄμμον, καὶ νὰ φύγω, νὰ φύγω τὸν πειρασμόν!...

Καὶ πάλιν δὲν ἐχόρταινα νὰ βλέπω τὸ ὄνειρον... Αἴφνης εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πραγματικοῦ κόσμου μ' ἐπανεφέρεν ἡ φωνὴ τῆς κατσίκας μου. Ἡ μικρὴ Μοσχούλα ἤρχισεν αἴφνης νὰ βελάζῃ!...

᾽Ω, αὐτὸ δὲν τὸ εἶχα προβλέψει. Ἦμποροῦσα νὰ σιωπῶ ἐγώ, ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν ἦτον εὐκόλον νὰ ἐπιβάλω σιωπὴν εἰς τὴν αἰγία μου. Δὲν ἤξευρα καλὰ ἂν ὑπῆρχον πρόχειροι φιμώσεις διὰ τὰ θρέμματα,⁵ ἐπειδὴ δὲν εἶχα μάθει ἀκόμη νὰ κλέπτω ζωντανὰ

πραγματα,⁶ καθὼς ὁ ἄγνωστος ἐχθρός, ὁ ὁποῖος τῆς εἶχε κλέψει τὸν κωδωνίσκον· ἀλλὰ δὲν τῆς εἶχε κόψει καὶ τὴν γλῶσσαν διὰ νὰ μὴ βελάζη. – Μὲ ράμνον⁷ πολὺκλαδον εἰς τὸ στόμα, ἢ μὲ σπαρτίον περὶ τὸ ρύγχος, ἢ ὅπως ἄλλως· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἤξευρα ποῦ νὰ τὸ συλλογισθῶ!

Ἔτρεξα τότε παράφορος νὰ σφίγξω τὸ ρύγχος τῆς μὲ τὴν παλάμην, νὰ μὴ βελάζη... Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐλησμόνησα τὴν κόρη τὴν κολυμβῶσαν χάριν αὐτῆς ταύτης τῆς κόρης. Δὲν ἐσκέφθην ἂν ἦτον φόβος νὰ μὲ ἰδῆ, καὶ ἡμιωρθώθην κυρτὸς πάντοτε, κ' ἐπάτησα ἐπὶ τοῦ βράχου, διὰ νὰ προλάβω καὶ φθάσω πλησίον τῆς κατσίκας.

Συγχρόνως μ' ἐκυρίευσε καὶ φόβος ἀπὸ τὴν φιλοστοργίαν τὴν ὁποῖαν ἔτρεφα πρὸς τὴν πτωχὴν⁸ αἰγία μου. Τὸ σχοινίον μὲ τὸ ὁποῖον τὴν εἶχα δέσει εἰς τὴν ρίζαν τοῦ θάμνου ἦτον πολὺ κοντόν. Τάχα μὴν "ἐσχοινιάσθη", μὴν ἐμπερδεύθη καὶ περιεπλάκη ὁ τράχηλός τῆς, μὴν ἦτον κίνδυνος νὰ πνιγῆ τὸ ταλαίπωρον ζῶον;

* * *

Δὲν ἤξεύρω ἂν ἡ κόρη ἢ λουομένη εἰς τὴν θάλασσαν ἤκουσε τὴν φωνὴν τῆς γίδας μου. Ἀλλὰ καὶ ἂν τὴν εἶχεν ἀκούσει, τί τὸ παράδοξον; Ποῖος φόβος ἦτον; Τὸ ν' ἀκούη τις φωνὴν ζῶου ἐκεῖ πὸν κολυμβᾶ, ἀφοῦ δὲν ἀπέχει εἰμὴ ὀλίγας ὀργυιᾶς ἀπὸ τὴν ξηράν, δὲν εἶναι τίποτε ἔκτακτον.

Ἄλλ' ὅμως, ἡ στιγμὴ ἐκείνη, πὸν εἶχα πατήσει εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βράχου, ἤρκεσεν. Ἡ νεαρὰ κόρη, εἴτε ἤκουσεν εἴτε ὄχι τὴν φωνὴν τῆς κατσίκας - μᾶλλον φαίνεται ὅτι τὴν ἤκουσε, διότι ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος τῆς ξηρᾶς... - εἶδε τὸν μαῦρον ἴσκιον μου, τὸν διακαμόν⁹ μου, ἐπάνω εἰς τὸν βράχον, ἀνάμεσα εἰς τοὺς θάμνους, καὶ ἀφῆκε μισοπνιγμένην κραυγὴν φόβου...

Τότε μὲ κατέλαβε τρόμος, συγκίνησις, λύπη ἀπερίγραπτος. Τὰ γόνατά μου ἐκάμφθησαν. Ἐξαλλος ἐκ τρόμου, ἠδυνήθην ν' ἀρθρώσω φωνήν, κ' ἔκραξα:

–Μὴ φοβᾶσαι!... δὲν εἶναι τίποτε... δὲν σοῦ θέλω κακόν!

Καὶ ἐσκεπτόμην λίαν τεταραγμένος ἂν ἔπρεπε νὰ ριφθῶ εἰς τὴν θάλασσαν, μᾶλλον, διὰ νὰ ἔλθω εἰς βοήθειαν τῆς κόρης, ἢ νὰ τρέξω καὶ νὰ φύγω... Ἦρκει ἡ φυγὴ μου νὰ τῆς ἔδιδε μεγαλύτερον θάρρος ἢ ὅσον ἡ παραμονή μου καὶ τὸ τρέξιμόν μου εἰς βοήθειαν.

Συγχρόνως τότε, κατὰ συγκυρίαν ὄχι παράδοξον, καθότι ὅλοι οἱ αἰγιαλοὶ καὶ αἱ θάλασσαι ἐκεῖναι ἐσυχνάζοντο ἀπὸ τοὺς ἀλιεῖς,

μία βάρκα ἐφάνη νὰ προβάλλη ἀντικρῦ, πρὸς τὸ ἀνατολικομεσημβρινὸν μέρος, ἀπὸ τὸν πέρα κάβον, τὸν σχηματίζοντα τὸ δεξιὸν οἶονεὶ κέρας¹⁰ τοῦ κολπίσκου. Ἐφάνη πλέουσα ἀργά, ἐρχομένη πρὸς τὰ ἐδῶ, μὲ τὰς κώπας· πλὴν ἡ ἐμφάνισίς της, ἀντὶ νὰ δώσῃ θάρρος εἰς τὴν κόρη, ἐπέτεινε τὸν τρόμον της.

Ἀφῆκε δευτέραν κραυγὴν μεγαλυτέρας ἀγωνίας. Ἐν ἀκαρεῖ¹¹ τὴν εἶδα νὰ βυθίζεται, καὶ νὰ γίνεται ἄφαντη εἰς τὸ κύμα.

Δὲν ἔπρεπε τότε νὰ διστάσω. Ἡ βάρκα ἐκείνη ἀπείχεν ὑπὲρ τὰς εἴκοσιν ὀργυιάς, ἀπὸ τὸ μέρος ὅπου ἡγωνία ἢ κόρη, ἐγὼ ἀπείχα μόνον πέντε ἢ ἕξ ὀργυιάς. Πάραυτα, ὅπως ἤμην, ἐρρίφθην εἰς τὴν θάλασσαν, πηδήσας μὲ τὴν κεφαλὴν κάτω, ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ βράχου.

Τὸ βάθος τοῦ νεροῦ ἦτον ὑπὲρ τὰ δύο ἀναστήματα. Ἐφθασα σχεδὸν εἰς τὸν πυθμένα, ὁ ὁποῖος ἦτο ἀμμόστρωτος, ἐλεύθερος βράχων καὶ πετρῶν, καὶ δὲν ἦτο φόβος νὰ κτυπήσω. Πάραυτα ἀνέδυν καὶ ἀνῆλθον εἰς τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος.

Ἀπείχον τώρα ὀλιγώτερον ἢ πέντε ὀργυιάς ἀπὸ τὸ μέρος τοῦ πόντου, ὅπου ἐσχηματίζοντο δῖναι καὶ κύκλοι συστρεφόμενοι εἰς τὸν ἀφρὸν τῆς θαλάσσης, οἱ ὁποῖοι θὰ ἦσαν ὡς μνήμα ὑγρὸν καὶ ἀκαριαῖον διὰ τὴν ἀτυχῆ παιδίσκην· τὰ μόνα ἴχνη τὰ ὁποῖα ἀφήνει ποτὲ εἰς τὴν θάλασσαν ἀγωνιῶν ἀνθρώπινον πλάσμα!... Μὲ τρία στιβαρὰ πηδήματα καὶ πλευσίματα, ἐντὸς ὀλίγων στιγμῶν, ἔφθασα πλησίον της...

Εἶδα τὸ εὐμορφον σῶμα νὰ παραδέρνη κάτω, πλησιέστερον εἰς τὸν βυθὸν τοῦ πόντου ἢ εἰς τὸν ἀφρὸν τοῦ κύματος, ἐγγύτερον τοῦ θανάτου ἢ τῆς ζωῆς· ἐβυθίσθην, ἤρπασα τὴν κόρη εἰς τὰς ἀγκάλας μου, καὶ ἀνῆλθον.

Καθὼς τὴν εἶχα περιβάλει μὲ τὸν ἀριστερὸν βραχίονα, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἠσθάνθην ἀσθενῆ τὴν χλιαρὰν πνοήν της εἰς τὴν παρεϊάν¹² μου. Εἶχα φθάσει ἐγκαίρως, δόξα τῷ Θεῷ!... Ἐντούτοις δὲν παρείχε σημεῖα ζωῆς ὀλοφάνερα...

Τὴν ἐτίναξα μὲ σφοδρὸν κίνημα, αὐθορμήτως, διὰ νὰ δυνηθῆ ν' ἀναπνεύσῃ, τὴν ἔκαμα νὰ στηριχθῆ ἐπὶ τῆς πλάτης μου, καὶ ἔπλευσα, μὲ τὴν χεῖρα τὴν δεξιὰν καὶ μὲ τοὺς δύο πόδας, ἔπλευσα ἰσχυρῶς πρὸς τὴν ξηράν. Αἱ δυνάμεις μου ἐπολλαπλασιάζοντο θαυμασίως.

Ἦσθάνθην ὅτι προσεκολλᾶτο τὸ πλάσμα ἐπάνω μου· ἤθελε τὴν ζωήν της ὦ! ἄς ἔζη, καὶ ἄς ἦτον εὐτυχής. Κανεὶς ἰδιοτελῆς λογισμὸς

δὲν ὑπῆρχε τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰς τὸ πνεῦμά μου. Ἡ καρδιά μου ἦτο πλήρης αὐτοθυσίας καὶ ἀφιλοκερδεΐας. Ποτὲ δὲν θὰ ἐζήτουν ἀμοιβήν!

Ἐπὶ πόσον ἀκόμη θὰ τὸ ἐνθυμοῦμαι ἐκεῖνο τὸ ἄβρον, τὸ ἀπαλὸν σῶμα τῆς ἀγνῆς κόρης, τὸ ὁποῖον ἠσθάνθην ποτὲ¹³ ἐπάνω μου ἐπ' ὀλίγα λεπτὰ τῆς ἄλλως ἀνωφελοῦς ζωῆς μου! Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία.¹⁴ Καὶ ὅποσον διέφερεν ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας¹⁵ τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτή, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δὲν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγκαλον,¹⁶ ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή. Ποτὲ δὲν ἠσθάνθην τὸν ἑαυτὸν μου ἐλαφρότερον ἢ ἐφ' ὅσον ἐβάσταζον τὸ βᾶρος ἐκεῖνο... Ἦμην ὁ ἄνθρωπος, ὅστις κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ μὲ τὰς χεῖράς του πρὸς στιγμὴν ἐν ὄνειρον, τὸ ἴδιον ὄνειρόν του...

-
1. *μελιχρόν* με το χρώμα του μελιού.
 2. *περιαργυροῦν* που έβαφε αργυρό (ασήμωνε) γύρω-γύρω· *οθόνη* σεντόνι.
 3. *βόστρυχοι*· μπούκλες.
 4. *προσπαίζουσα*· χαριεντιζόμενη, απολαμβάνοντας, παίζοντας.
 5. *θρέμματα*· οικόσιτα ζώα (βλ. «γέννημα-θρέμμα»).
 6. *ζωντανά πράγματα*· ιδιόκτητα ζώα· (πράγματα· τα ζώα γενικά που εκθρέφονται από τους κτηνοτρόφους).
 7. *ράμνος*· είδος ακανθώδους θάμνου· *σπαρτίον* (υποκορ. του σπάρτου, που συχνά χρησίμευαν οι κλώνοι του για κατασκευή σχοιניών).
 8. *πτωχήν* - θωπευτικά. Το επίθετο προοικονομεί διακριτικά την εξέλιξη.
 9. *τον διακαμόν* τον ήσκιο, τη σιλουέτα, το περίγραμμα της φευγαλέας μορφής.
 10. *κέρας*· προεξοχή, βραχίονας, πλευρό.
 11. *Εν ακαρεί*· ακαριαία, μονομιάς.
 12. *παρειάν* μάγουλο.
 13. *ποτέ*· κάποτε.
 14. *πλάνη*· ψευδαίσθηση (με θετική σημασία)· *γοητεία*· μαγεία.
 15. *τας λυκοφιλίας*· ψεύτικες και ύπουλες σχέσεις που υποδύονται τις φιλικές· *τους κυνέρωτας*· αγοραίους έρωτες.
 16. *εὐάγκαλον*· εύκολα μεταφερόμενο στην αγκαλιά· ευχάριστο στο αγκάλιασμά του.

Β'. ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Α. Τα διηγήματα του Παπαδιαμάντη έχουν χαρακτηριστεί, εκτός των άλλων, και ως ψυχογραφικά. Να αναφέρετε τρία (3) παραδείγματα μέσα από το απόσπασμα που σας δόθηκε, τα οποία επιβεβαιώνουν ότι το «Όνειρο στο κύμα» μπορεί να θεωρηθεί και ψυχογραφικό διήγημα.

Μονάδες 15

Β.1. Να επισημάνετε στο απόσπασμα που σας δόθηκε τέσσερα (4) εκφραστικά μέσα και να σχολιάσετε τον ρόλο τους μέσα στο κείμενο.

Μονάδες 20

Β.2. «Πρώτα πρώτα (ο Παπαδιαμάντης) είναι ο συγγραφέας του ανοιχτού χώρου. Τοποθετεί τα δράματα μέσα σ' αυτόν τον ανοιχτό χώρο, τη φύση».

(Κυριάκος Πλησής, *Προσεγγίσεις: Λογοτεχνικά Δοκίμια για 12 Νεοέλληνες Συγγραφείς*).

Να επιβεβαιώσετε την παραπάνω άποψη αναφέροντας τέσσερις (4) συγκεκριμένες δράσεις από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Γ. «Ἦτον ὄνειρον, πλάνη, γοητεία. Καὶ ὅποσον διέφερον ἀπὸ ὅλας τὰς ἰδιοτελεῖς περιπτύξεις, ἀπὸ ὅλας τὰς λυκοφιλίας καὶ τοὺς κυνέρωτας τοῦ κόσμου ἢ ἐκλεκτῆ, ἢ αἰθέριος ἐκείνη ἐπαφή! Δὲν ἦτο βᾶρος ἐκεῖνο, τὸ φορτίον τὸ εὐάγκαλον, ἀλλ' ἦτο ἀνακούφισις καὶ ἀναψυχή».

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε δύο παραγράφους (120-140 λέξεις).

Μονάδες 25

Δ. Να εντοπίσετε ομοιότητες ως προς το περιεχόμενο μεταξύ του αποσπάσματος που σας δόθηκε από το διήγημα

«Όνειρο στο κύμα» και του παρακάτω αποσπάσματος από το διήγημα του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη «Έρωσ - Ήρωσ».

Μονάδες 20

Έρωσ - Ήρωσ (απόσπασμα)

«Ο Γιωργής θα έγλύτωνε την Άρχοντω κολυμβῶν. "Κ' έσένα νά γλυτώσω, κορμί μ' άγγελικό". [...] Νά δράξη την Άρχοντω άπό τόν βραχίονα... άπό την μασχάλην... ὄχι, άπό την μέσην. Καί έπλεεν ήδη, έπλεε κ' έκολυμβοῦσε μαζί της. Διά μίαν φορὰν ἄς γίνη γλυκιὰ ή πικρὴ καί άλμυρὰ θάλασσα.

Έφευγεν, έφευγεν ὡς δελφίни, έφύσα κ' έξέρνα τὸ νερὸν ὡς φάλαινα, καί προέβαλλε κοπτερὸν τὸν βραχίονα ὡς ξιφίας. Έπλεε με τὸν δεξιὸν βραχίονα, κ' έσφιχταγκάλιαζε την νέαν με τὸν ἄριστερόν. Άνω την κεφαλήν της, ἄνω. Ν' αναπνήη τὸ δακτυλιδένιο στοματάκι της... "Μὴ φοβᾶσαι, ἀγάπη μου!" Καί μικρὸν κατὰ μικρὸν θα έξετοπίζετο ὄργυιᾶς καί ὄργυιᾶς... Θα έζύγωνε, θα έπλησίαζεν εἰς την ξηράν. "Τώρα, τώρα, έφτάσαμε, ψυχή μου". Κανέν δυστύχημα δέν έμελλε νά συμβῆ. Όλος ὁ κόσμος θα έσώζετο. "Έξαλίσθης, ψυχή μου; Όλα καλὰ τώρα. Έπνίγη κανείς; Όχι, άφοῦ έγλύτωσες σύ!".

Ό, πῶς θα έπεφταν άφανισμένοι, μισοπνιγμένοι, στάζοντες θάλασσαν, επάνω εἰς την ἄμμον. Αναπλασμένοι καί αναβαπτισμένοι. Νέος Άδὰμ καί νέα Εῦα, φέροντες τοὺς χιτῶνας θαλασσοβρεγμένους κολλητὰ εἰς την έπιδερμίδα των, περισσότερον παρὰ γυμνοί.

"Έκεἰ εἰς τὸν βράχον εἶναι μία σπηλιά. Έπαγε εκεί μέσα, φιλτάτη μου, ν' αλλάξης". Έκείνη, ἄν εἶχε δύναμιν νά τὸν άκούη, θα τὸν έκοίταζε κατάπληκτος. Ν' αλλάξη με τί; "Νά στεγνώσης. Θα σοῦ φέρω έγὼ φύλλα, άπ' ὅλα τὰ δένδρα τοῦ δάσους, ἀγάπη μου, νά σκεπασθῆς".»

Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης,
Άπαντα, φιλολ. επιμ. Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος.

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό.
5. Κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μία (1) ώρα μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΑΡΧΗ 1ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

**ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Δ' ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΕΠΑΛ (ΟΜΑΔΑΣ Β΄)
ΤΡΙΤΗ 25 ΜΑΪΟΥ 2010
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ:
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Νίκος Έγγονόπουλος, *Ποίηση 1948*

τούτη ἡ ἐποχή
τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ
δέν εἶναι ἐποχή
γιά ποίηση
κι ἄλλα παρόμοια:
σάν πάει κάτι
νά
γραφεῖ
εἶναι
ὡς ἄν
νά γράφονταν
ἀπό τήν ἄλλη μεριά
ἀγγελτηρίων θανάτου

γι' αὐτό καί
τά ποιήματά μου
εἶν' τόσο πικραμένα
(καί πότε - ἄλλωστε - δέν ἦσαν;)
κι εἶναι
- πρό πάντων -
καί
τόσο
λίγα

(ΕΛΕΥΣΙΣ, 1948)

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Ο Ν. Εγγονόπουλος αντλεί υλικό για την ποίησή του από προσωπικά του βιώματα. Να επαληθεύσετε την παραπάνω θέση αναφέροντας τρία (3) στοιχεία από το ποίημα που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. «τοῦ ἔμφυλίου σπαραγμοῦ»

«σάν πάει κάτι
νά
γραφεῖ
εἶναι
ὡς ἄν
νά γράφονταν
ἀπό τήν ἄλλη μεριά
ἀγγελτηρίων θανάτου»

Να αναγνωρίσετε τα εκφραστικά μέσα στους στίχους των δύο παραπάνω αποσπασμάτων και να αναφερθείτε στη λειτουργία τους στο ποίημα.

Μονάδες 20

B2. α. Ο Ν. Εγγονόπουλος θεωρείται ένας από τους σημαντικότερους υπερρεαλιστές ποιητές. Να επισημάνετε τρία (3) στοιχεία υπερρεαλιστικής γραφής στο ποίημα. (μονάδες 15)

β. «κι ἄλλα παρόμοια:»

Στο σημείο αυτό του ποιήματος είναι εμφανής η αναφορά του Ν. Εγγονόπουλου στον στίχο του Κ.Π. Καβάφη «...κι ἄλλα ἤχηρά παρόμοια» (Ἀπό τήν σχολήν τοῦ περιωνύμου φιλοσόφου). Να αναφερθείτε στη λειτουργία της αναφοράς αυτής στο ποίημα του Ν. Εγγονόπουλου. (μονάδες 5)

Μονάδες 20

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

Γ1.

« γι' αυτό και
τά ποιήματά μου
εἶν' τόσο πικραμένα
(καί πότε - ἄλλωστε - δέν ἦσαν;)
κι εἶναι
- πρό πάντων -
καί
τόσο
λίγα »

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος σε μία (1) παράγραφο.

Μονάδες 25

Δ1. Ο Νίκος Εγγονόπουλος, στο ποίημά του «Ποίηση 1948», και ο Νικηφόρος Βρεττάκος, στο ποίημά του «Σέ ὄνειρευόμουνα ποίηση» που ακολουθεί, διατυπώνουν τη θέση τους απέναντι στη σχέση της ποιητικής δημιουργίας με την εποχή της. Να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές στο περιεχόμενο των δύο ποιημάτων.

Μονάδες 20

Σέ ὄνειρευόμουνα ποίηση

Σέ ὄνειρευόμουνα δέντρο - ἓνα πρωί
μυριάδες ἰβίσκοι ν' ἀνάβουνε πάνω σου.
Σέ ὄνειρευόμουνα μήτρα.

Ἄλλά νά:

μέρες παράξενες, καιροί σκοτεινοί,
σέ πάλευαν ὅλα. Κι ὅμως, ποίηση ἐσύ,
ἀμετάπειστο ρεῦμα τ' οὐρανοῦ, ἐπιμένεις.

Ἐνα κύμα ἀπό κόκκινα παράξενα φῶτα,
ἓνα κύμα πληγές, πού ξεσπώντας φωτᾶει
τά χαρτιά μου τή νύχτα.

Νικηφόρου Βρεττάκου, «Τό βάθος τοῦ Κόσμου» (1961), ἀπό το βιβλίο *Τά ποιήματα*, εκδ. Τρία Φύλλα, 1981.

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τους εξεταζομένους)

1. Στο τετράδιο να γράψετε μόνο τα προκαταρκτικά (ημερομηνία, κατεύθυνση, εξεταζόμενο μάθημα). **Να μην αντιγράψετε** τα θέματα στο τετράδιο.
2. Να γράψετε το ονοματεπώνυμό σας στο πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων, αμέσως μόλις σας παραδοθούν. **Δεν επιτρέπεται να γράψετε** οποιαδήποτε άλλη σημείωση. Κατά την αποχώρησή σας να παραδώσετε μαζί με το τετράδιο και τα φωτοαντίγραφα.
3. Να απαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε όλα τα θέματα.
4. Να γράψετε τις απαντήσεις σας **μόνο με μπλε ή μόνο με μαύρο στυλό διαρκείας και μόνο ανεξίτηλης μελάνης**.
5. Κάθε απάντηση επιστημονικά τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.
6. Διάρκεια εξέτασης: τρεις (3) ώρες μετά τη διανομή των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατής αποχώρησης: μία (1) ώρα μετά τη διανομή των θεμάτων.

**ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ
ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ**

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Α΄ ΤΑΞΗΣ
ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 16 ΜΑΪΟΥ 2011
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
ΣΥΝΟΛΟ ΣΕΛΙΔΩΝ: ΤΕΣΣΕΡΙΣ (4)

ΚΕΙΜΕΝΟ

Διονύσιος Σολωμός

Ὁ Κρητικός

1 [18.]

.....

.....

Ἐκοίτα, κι ἦτανε μακριά ἀκόμη τ' ἀκρογιαλί·

«Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!»

Τρία ἀστροπελέκια ἐπέσανε, ἓνα ξοπίσω στ' ἄλλο

Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

5 Τά πέλαγα στήν ἀστραπή κι ὁ οὐρανός ἀντήχαν,¹

Οἱ ἀκρογιαλιές καί τά βουνά μ' ὅσες φωνές κι ἄν εἶχαν.

2 [19.]

Πιστέψετε π' ὄ,τι θά πῶ εἶν' ἀκριβή ἀλήθεια,

Μά τές πολλές λαβωματιές πού μῶφαγαν τά στήθια,

Μά τούς συντρόφους πῶπεσαν στήν Κρήτη πολεμώντας,

Μά τήν ψυχή πού μ' ἔκαψε τόν κόσμο ἀπαρατώντας.

5 (Λάλησε, Σάλπιγγα! κι ἐγώ τό σάβανο τινάζω,

Καί σχίζω δρόμο καί τς ἀχνούς ἀναστημένους² κράζω:

«Μήν εἶδετε τήν ὁμορφιά πού τήν Κοιλάδα ἀγιάζει;

Πέστε, νά ἰδεῖτε τό καλό ἐσεῖς κι ὄ,τι σᾶς μοιάζει.

Καπνός δέ μένει ἀπό τή γῆ· νιός οὐρανός ἐγίνη·

10 Σάν πρῶτα ἐγώ τήν ἀγαπῶ καί θά κριθῶ μ' αὐτήνη.

– Ψηλά τήν εἶδαμε πρῶι· τῆς τρέμαν τά λουλούδια

Στή θύρα τῆς Παράδεισος πού ἐβγῆκε μέ τραγούδια·

Ἔψαλλε τήν Ἀνάσταση χαροποιά ἢ φωνή της,

¹ ἀντήχαν = ἀντηχοῦσαν.

² ἀχνός = ἀμυδρή φιγούρα, ἔτοιμη νά σβῆσει.

ΑΡΧΗ 2ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Α΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Κι ἔδειχνεν ἀνυπομονιά γιά νά ἔμπει στό κορμί της·
Ὁ οὐρανός ὀλόκληρος ἀγρίκαε σαστισμένος,
Τό κάψιμο ἀργοπόρουνε ὁ κόσμος ὁ ἀναμμένος·
Καί τώρα ὀμπρός³ τήν εἶδαμε· ὀγλήγορα σαλεύει·
Ὅμως κοιτάζει ἐδῶ κι ἐκεῖ καί κάποιονε γυρεύει»).

3 [20.]

Ἀκόμη ἐβάστουνε ἡ βροντή.....

Κι ἡ θάλασσα, πού σκίρτησε σάν τό χοχλό πού βράζει,⁴

Ἦσύχασε καί ἔγινε ὄλο ἡσυχία καί πάστρα,⁵

Σάν περιβόλι εὐώδησε κι ἐδέχτηκε ὄλα τ'ἄστρα·

5 Κάτι κρυφό μυστήριο ἐστένεψε⁶ τή φύση

Κάθε ὀμορφιά νά στολιστεῖ καί τό θυμό ν' ἀφήσει.

Δέν εἶν' πνοή στόν οὐρανό, στή θάλασσα, φυσώντας

Οὔτε ὅσο κάνει στόν ἀνθό ἡ μέλισσα περνώντας,

Ὅμως κοντά στήν κορασιά, πού μ' ἔσφιξε κι ἐχάρη,

10 Ἐσειότουν τ' ὀλοστρόγγυλο καί λαγαρό φεγγάρι·

Καί ξετυλίξει ὀγλήγορα κάτι πού ἐκεῖθε βγαίνει,

Κι ὀμπρός μου ἰδού πού βρέθηκε μία φεγγαροντυμένη.

Ἔτρεμε τό δροσάτο φῶς στή θεϊκιά θωριά της,

Στά μάτια της τά ὀλόμαυρα καί στά χρυσά μαλλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A1. Να αναφέρετε ονομαστικά τρία από τα κύρια θέματα της Επτανησιακής Σχολής και για το καθένα να γράψετε ένα παράδειγμα από το ποιητικό κείμενο του Διονυσίου Σολωμού που σας δόθηκε.

Μονάδες 15

B1. Σύμφωνα με την Ελένη Τσαντσάνογλου, ένα από τα γνωρίσματα του σολωμικού έργου είναι ότι ο ποιητής συνθέτει τη φυσική και τη μεταφυσική πραγματικότητα.

³ τώρα ὀμπρός = μόλις, πριν από λίγο.

⁴ σκίρτησε = «σκιρτούσε»: αναταρασσόταν, χοχλός =κοχλασμός, βράσιμο.

⁵ πάστρα =καθαρότητα, διαύγεια.

⁶ ἐστένεψε = επιβλήθηκε (στην φύση), την ανάγκασε.

ΑΡΧΗ 3ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΩΝ

Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο ποιητής επιλέγει να αναγάγει στο απόσπασμα 2 [19.] τη λυρική του αφήγηση σε επίπεδο μεταφυσικό;

Μονάδες 20

B2. Να επισημάνετε στο απόσπασμα 3 [20.] δύο διαφορετικά εκφραστικά μέσα και να τα σχολιάσετε.

Μονάδες 20

Γ1. «**Ἄστροπελέκι μου καλό, γιά ξαναφέξε πάλι!**»
Τρία ἄστροπελέκια ἐπέσανε, ἕνα ξοπίσω στ' ἄλλο
Πολύ κοντά στήν κορασιά μέ βρόντημα μεγάλο·

Να σχολιάσετε το περιεχόμενο των παραπάνω στίχων σε δύο παραγράφους 80 - 100 περίπου λέξεων.

Μονάδες 25

Δ1. Στο παρακάτω απόσπασμα από το ποίημα του Γεράσιμου Μαρορά «Ο Ὀρκος» ο Μάνθος (ήρωας της Κρητικής επανάστασης των ετών 1866-1869, που έχει σκοτωθεί στο ολοκαύτωμα του Αρκαδίου) απευθύνεται στην ετοιμοθάνατη αγαπημένη του. Να βρείτε τις ομοιότητες, ως προς το περιεχόμενο, που υπάρχουν στο απόσπασμα του Μαρορά με το κείμενο του Κρητικού που σας δόθηκε.

Μονάδες 20

Ἄκου, Εὐδοκιά!¹ – Σὰν ἔπαψαν στὸ οὐράνιο περιγιάλι
Τοῦ φτάσιμού μας ἢ χαραῖς² – ὦιμέ! – τὰ μύρια κάλλη,
Ποῦ³ μ' ἕνα βλέμμα ἐξάνοιξα⁴ τριγύρου σκορπισμένα,
Χλωμὰ καὶ κρῦα μοῦ φάνηκαν, θυμούμενος ἐσένα.
Ἐπῆρα δρόμο μακρυνό. Σὰν πότε θὰ σὲ φέρῃ
Στὴν ἀγκαλιά μου ὁ Θάνατος ρωτοῦσα κάθε ἀστέρι,
Καὶ ὀμπρὸς ἀπέρνα⁵ κ' ἔκανα σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση
Τὸ ἀγαπητό σου τ' ὄνομα γλυκὰ νὰ ἠχολογήσῃ.
Σὲ πλάγι οὐράνιο, ποῦ ψυχὴ δὲν ἦτανε κάμμια,
Θλιμμένος χάμου ἐκάθισα. Στὴ μοναξιά τὴ θεία
Τὰ πρῶτα τῆς ἀγάπης μας εὐτυχισμένα χρόνια
Μοῦ φτερουγιάζανε ὀμπροστά, σὰν τόσα χελιδόνια.
Στὰ μέρη, ποῦ ἔχαν μᾶς ἰδῆ⁶ τόσαις φοραῖς ἀντάμα,
Ὁ νοῦς μου ξαναγύριζε – κ' ἰδὲς θαυμάσιο πρῶμα! –
Ὅ,τι θωροῦσε ὁ λογισμὸς ἔπαιρνε σῶμα ὀμπρὸς μου,

ΑΡΧΗ 4ΗΣ ΣΕΛΙΔΑΣ - Δ΄ ΕΣΠΕΡΙΝΩΝ

Ὅπου⁷ δὲν εἶναι πρόσκαιρο, σὰν τ' ἄλλα ἐδῶ τοῦ κόσμου.

.....
ὦ! πᾶμε, ἀγάπη μου γλυκειά! πᾶμε, ὁ καιρὸς μᾶς βιάζει!
Δὲν εἶναι χόρτο ἢ λούλουδο ποῦ ἐκεῖ⁸ νὰ μὴ σὲ κράξῃ·
Ἐκεῖ ἀπὸ χρόνια ἢ μάννα σου καὶ ὁ δοξαστὸς σου κύρης
Τῆ θεία φτεροῦγα τῆς ψυχῆς ἀκαρτεροῦν νὰ γύρης.
Πᾶμε! – ὁ καλὸς Ἡγούμενος⁹, οἱ Κρητικοὶ μας ὅλοι
Θὰ ἰδῆς ποῦ θᾶρχωνται συχνὰ στ' ὠραῖο σου περιβόλι,
Καὶ θ' ἀγροικήσῃς ἀπ' αὐτούς, ποῦ γύρω μαζωμένοι
Στὴ χλωρασιά¹⁰ θὰ κάθωνται, τί μάχαις ἔχουν γέννη,
Καὶ πόσα ἐβάψαν αἵματα κάθε βουνὸ τῆς Κρήτης,
Πρὶν σκύψῃ πάλε στὸ ζυγὸ τὴν ἔρμη κεφαλὴ της.

Π.Δ. Μαστροδημήτρης, *Ο Ὁρκος του Μαρκορά*, Εκδόσεις Κανάκη, σσ.
140-141.

1. Εὐδοκιά: τὸ ὄνομα τῆς αγαπημένης τοῦ Μάνθου
2. ἢ χαραῖς: οἱ χαρές
3. ποῦ: ποῦ
4. ἐξάνοιξα: εἶδα, διέκρινα
5. ἀπέρναα: περνούσα
6. ποῦχαν μᾶς ἰδῆ: ποῦ μας εἶχαν δεῖ
7. Ὅπου: ποῦ
8. ἐκεῖ: ἐννοεῖ στὸν Ἄδη
9. Ἡγούμενος: ὁ ηγούμενος τοῦ Ἀρκαδίου
10. χλωρασιά: βλάστηση, πρασινάδα

ΟΔΗΓΙΕΣ (για τοὺς ἐξεταζομένους)

1. Στὸ τετράδιο νὰ γράψετε μόνο τὰ προκαταρκτικά (ημερομηνία, ἐξεταζόμενο μάθημα). **Να μὴν αντιγράψετε** τὰ θέματα στὸ τετράδιο.
2. Νὰ γράψετε τὸ ὀνοματεπώνυμό σας στὸ πάνω μέρος των φωτοαντιγράφων ἀμέσως μόλις σας παραδοθοῦν. **Δεν ἐπιτρέπεται νὰ γράψετε** καμιὰ ἄλλη σημείωση. Κατὰ τὴν ἀποχώρησή σας νὰ παραδώσετε μαζί με τὸ τετράδιο καὶ τὰ φωτοαντίγραφα.
3. Νὰ ἀπαντήσετε **στο τετράδιό σας** σε ὅλα τὰ θέματα.
4. Νὰ γράψετε τὶς ἀπαντήσεις σας **μόνο** με μπλε ἢ **μόνο** με μαύρο στυλό.
5. Κάθε ἀπάντηση τεκμηριωμένη εἶναι ἀποδεκτὴ.
6. Διάρκεια ἐξέτασης: τρεῖς (3) ὥρες μετὰ τὴ διανομὴ των φωτοαντιγράφων.
7. Χρόνος δυνατῆς ἀποχώρησης: 10.00 π.μ.

ΚΑΛΗ ΕΠΙΤΥΧΙΑ

ΤΕΛΟΣ ΜΗΝΥΜΑΤΟΣ

ΤΕΛΟΣ 4ΗΣ ΑΠΟ 4 ΣΕΛΙΔΕΣ